

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Карпатського
біосферного заповідника
М.П. Рибак
» грудня 2025 р.

ЗВІТ
ПРО ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ЗАХОДІВ
З НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
ЗА 2025 РІК

1. Організація наукової та науково-технічної діяльності установи ПЗФ.

1.1. Наявність та склад наукових підрозділів, у тому числі природоохоронних науково-дослідних відділень. Відповідальний працівник за організацію наукової діяльності установи ПЗФ.

У Карпатському біосферному заповіднику (КБЗ) станом на 25.12.2025 р. функціонують 7 наукових підрозділів та 14 природоохоронних науково-дослідних відділень (ПНДВ). Загальна штатна чисельність працівників наукових підрозділів – 41 штатна одиниця, ПНДВ – 234 штатні одиниці:

- відділ науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці (начальник відділу, заст. начальника відділу, 4 провідних інженери);
- редакційно-видавничий відділ наукових та науково-популярних видань (начальник відділу, головний редактор (0,5) та заст. головного редактора журналу "Зелені Карпати", відповідальний секретар видань, 2 провідні редактори, завідувач бібліотеки (0,5));
- відділ наукових основ сталого розвитку, підготовки та реалізації грантових проєктів (начальник відділу, заст. начальника відділу, провідний інженер, 3 провідних фахівця);
- ботанічна лабораторія (завідувач лабораторії, 2 с.н.с., н.с., технік-лаборант);
- зоологічна лабораторія (завідувач лабораторії, 2 с.н.с., н.с., провідний інженер, технік-лаборант);
- лабораторія лісознавства (завідувач лабораторії, п.н.с., с.н.с., н.с., провідний інженер, технік-лаборант);
- лабораторія екологічного моніторингу (завідувач лабораторії, с.н.с., н.с., 2 провідні інженери, технік-лаборант);
- Чорногірське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 3 майстри, 16 інспекторів);
- Богдан-Петроське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 2 майстри, 11 інспекторів);
- Угольське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 2 майстри, 10 інспекторів);
- Широколучанське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 2 майстри, 12 інспекторів);
- Марамороське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 2 майстри, 10 інспекторів);
- Кісвянське ПНДВ (начальник, заст. начальника, майстер, 8 інспекторів);
- Кузійське ПНДВ (начальник, майстер, 4 інспектори);
- Трибушанське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 3 майстри, 13 інспекторів, завідувач розплідника);
- Кевелівське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 4 майстри, 17 інспекторів);
- Рахів-Берлибаське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 2 майстри, 12 інспекторів);
- Петрос-Говерлянське ПНДВ (начальник, заст. начальника, майстер, 4 інспектори, провідний фахівець);
- Груниківське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 2 майстри, 12 інспекторів, провідний фахівець);
- Верхньотересвянське ПНДВ (начальник, заст. начальника, 2 майстри, 13 інспекторів, провідний фахівець);
- ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. Василя Комендаря (начальник, інспектор, провідний фахівець).

Кількість посад наукових працівників – 32,5 штатних одиниці, з них 4 – вакантні. 3 наукових працівників упродовж звітнього року перебували у лавах ЗСУ, ще 2 були демобілізовані.

Серед наукових працівників – 1 доктор наук та 7 кандидатів наук. Трьом працівникам присвоєно почесне звання «Заслужений природоохоронець України».

Відповідальний працівник за організацію наукової діяльності – Гамор Ф.Д., заступник директора з наукової роботи, д. б. н., професор, заслужений природоохоронець України.

1.2. Відомості про підвищення кваліфікації працівників наукових підрозділів шляхом участі в навчаннях, семінарах, стажуванні тощо.

Підвищення кваліфікації в установі проводилося шляхом опрацювання наукової та науково-технічної літератури, участі у конференціях, семінарах, круглих столах, тренінгах, вебінарах тощо.

Зокрема, науковці заповідника взяли участь у наступних заходах:

- Міжнародна науково-практична конференція «Природоохоронні території Карпат: виклики та перспективи сталого розвитку» (НПП «Гуцульщина», м. Косів, 15–16 травня 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього» (КНПП, м. Яремче, 2–3 липня 2025 р.);
- Конференція «Збереження біорізноманіття аборигенних видів тварин у країнах Карпатського басейну» (м. Новий Сад, Сербія, 21–22 вересня 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Основні завдання лісівничої науки щодо ведення лісового господарства на засадах наближеного до природи лісівництва в гірських лісах Українських Карпат» (м. Івано-Франківськ, 27 листопада 2025 р.);
- VII міжнародна науково-практична конференція "Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень" (с. Путила, Чернівецька область, 4–5 червня 2025 р.);
- V науково-практична конференція з міжнародною участю "PLANTA+. НАУКА, ПРАКТИКА ТА ОСВІТА" (м. Київ, 28–29 січня 2025 р.);
- Всеукраїнська наукова конференція "Геологічна будова та корисні копалини України" (м. Київ, 16–17 вересня 2025 р.);
- Всеукраїнська науково-практична конференція «Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності» (м. Київ, 25–26 вересня 2025 р.);
- XXV Міжнародна науково-практична конференція «Екологія. Людина. Суспільство» пам'яті д-ра Дмитра СТЕФАНІШИНА (м. Київ, 12 червня 2025 р.);
- VII Міжнародна науково-практична конференція «Science in the modern world: innovations and challenges» (20–22 березня 2025 р.);
- II Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти» (м. Дніпро, 10 лютого 2025 р.);
- XIII Міжнародна наукова конференція "Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах" (м. Дніпро, 13–15 листопада 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція "Challenges and Opportunities in Modern Scientific Research" (м. Івано-Франківськ, 23–25 квітня 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція "Forestry Contribution to the European Green Deal: Bridges between EU and Ukrainian Educational Practices" (м. Харків, 5–6 червня 2025 р.);
- Міжнародна літня школа з дослідження пралісів "Dynamics and Development of Natural Forests in East Carpathians" (15–21 липня 2025 р.);
- IV зимові читання в Синьогорі "Охорона природи в умовах воєнного стану" (с. Стара Гута, Івано-Франківська обл., 18-19 грудня 2025 р.);
- Семінар «Capacity building for research and protection of natural forests in Western Ukraine» (м. Брно, Чехія, 19 вересня 2025 р.);

- Науково-методичний семінар «ГІС та заповідні території» (21–24 липня 2025 р.);
- Форум «Збереження природи та відновлення довкілля під час війни» (м. Івано-Франківськ, 17 березня 2025 р.);
- Міжнародний семінар в рамках українсько-німецького проєкту «Природа для стійкості – біосферна мережа для відновлення ветеранів» (м. Рахів, 27–31 жовтня 2025 р.);
- Круглий стіл "Еколого-правова громадянська платформа: демократія, верховенство права й зелене відновлення" (м. Ужгород, 24 вересня 2025 р.);
- семінари, присвячені ролі екологічних коридорів у збереженні біорізноманіття, зокрема великих хижих ссавців, в рамках реалізації проєкту «На шляху до поліпшення сполучності лісів для великих хижаків у Балкансько-Карпатсько-Динарському регіоні з урахуванням глобальних кліматичних змін» (ForestConnect) (21 листопада та 12 грудня 2025 р.);
- серія онлайн-тренінгів в рамках реалізації українсько-фінського проєкту «Підтримка України в оцінці шкоди довкіллю та розвитку моніторингу якості води та наземного біорізноманіття» (UFEM);
- Семінар «Проблеми та перспективи моніторингу та охорони ведмеда бурого (*Ursus arctos* L.) та рисі євразійської (*Lynx lynx* L.) в контексті національного Плану дій зі збереження виду в Україні» (Верховинський НПП, 8 травня 2025 р.);
- Круглий стіл для керівників природоохоронних територій, нагороджених Європейським Дипломом (м. Гранада (Іспанія), 20–25 травня 2025 р.);
- Навчальна практика студентів Університету Сталого Розвитку м. Еберсвальде (Німеччина) (на території Румунії, 17–21 червня 2025 р.);
- Семінар-тренінг, присвячений ролі екологічних коридорів у збереженні біорізноманіття, зокрема великих хижих ссавців у рамках проєкту «На шляху до поліпшення сполучності лісів для великих хижаків у Балкансько-Карпатсько-Динарському регіоні з урахуванням глобальних кліматичних змін» (Forest Connect) (Болгарія, 21–25 липня 2025 р.);
- вебінари серії Research Smarter;
- вебінари Державної науково-технічної бібліотеки України та компанії Clarivate;
- серія навчальних семінарів і тренінгів з використання системи SMART у охороні та моніторингу за явищами природи в Карпатському біосферному заповіднику.

2. Наукова та науково-технічна діяльність.

2.1. Відомості про виконання програми Літопису природи, основні досягнення установи ПЗФ протягом року, проблеми виконання.

Упродовж січня – травня 2025 р. підготовлено і випущено черговий 48 том Літопису природи за 2024 рік обсягом 632 с.

У звітному році проводився збір даних польових досліджень і виконання науково-технічних заходів у відповідності із затвердженим планом у рамках програми Літопису природи на 2025 рік. Отримані результати досліджень і дані їх аналізу увійдуть до чергового 48 тому Літопису природи заповідника.

Упродовж 2025 р. виконано наступні роботи:

Відділ науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці:

Працівники відділу брали участь у написанні 1, 4, 5, 6, 9 та 10 розділів, здійснили загальну редакцію всього тексту, підготовку картографічних матеріалів та ілюстрацій, макетування, та забезпечили видання чергового 48 тому Літопису природи.

Проводився збір даних в процесі проведення польових досліджень і реалізація затвердженого Плану заходів з наукової та науково-технічної діяльності Карпатського біосферного заповідника на 2025 р.

Працівники відділу брали активну участь у польових обстеженнях новоприєднаних територій.

Впродовж осінньо-зимово-весняного сезону проведено обліки кажанів на зимівлі в штольнях заповідника. Загалом обстежено 2 підземних сховища на території Кузійського ПНДВ. На зимівлі виявлено низку видів, які мають статус «червонокнижних».

Працівники відділу брали участь у зборі польової інформації в рамках SMART-моніторингу, зокрема під час проведення обліків рукокрилих на зимівлі та інших польових виїздів. Спільно з працівниками інших наукових підрозділів систематично проводився аналіз спостережень, отриманих через систему SMART, з метою уточнення даних, визначення видів, доповнення інформації. Щомісяця готувалися звіти за результатами отриманих даних.

Створено комплексну базу даних спостережень Карпатського біосферного заповідника (КБД). Основою бази даних стали дані отримані зі SMART починаючи з 2022 р. Також ця база даних увібрала в себе дані з раніше розроблених баз даних: “Фенологічні спостереження КБЗ”, “Птахи КБЗ”, “Carnivora CBR”, “Безхребетні тварини КБЗ”. Загалом у КБД вже завантажено більше 80 тис. спостережень за живою і неживою природою установи. Розроблена система доступу до бази даних, яка дозволяє отримувати доступ з будь якого комп’ютера локальної мережі. У КБД додані дані таксаційного опису території КБЗ та актуальні карти з шарами квартально-видільної сітки. Розроблені алгоритми машинного аналізу даних.

Також виконано підготовку документації та проведено реєстрацію в Українському інституті науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ) НДДКР «Літопис природи Карпатського біосферного заповідника» на 2025 рік та звіту про її виконання за 2024 рік.

Зоологічна лабораторія:

За звітний період взяла участь у підготовці чергового тому Літопису природи. Проводили збір даних польових досліджень і виконання науково-технічних заходів у відповідності із затвердженим планом в рамках програми Літопису природи. Під час опрацювання моніторингової інформації для чергового Літопису природи було виявлено 3 нові для фауни заповідника види тварин: жовто-бурий мармуровий клоп (*Halyomorpha halys*), марена карпатська (*Barbus carpathicus*) та шакал (*Canis aureus*). Отримані результати досліджень і дані їх аналізу увійдуть до відповідних розділів Літопису природи заповідника.

У рамках програми Літопису природи проведено наступні роботи:

Теріологічні дослідження:

- Проведено обробку та аналіз даних спостережень за ссавцями за 2024 рік, зібраних з допомогою патрульно-моніторингової системи SMART. Результати представлені у Літописі природи КБЗ за 2024 рік.

- За звітний період проведено польові спостереження у 10 відділеннях заповідника (Рахів-Берлибаське, Трибушанське, Богдан-Петроське, Чорногірське, Кевелівське, Кузійське, Кісвянське, Угольське, Широколужанське, Петрос-Говерлянське), а також на прилеглих територіях національних природних парків Карпатського, Верховинського та «Синевир» з використанням патрульно-моніторингової системи SMART. Загалом у польових умовах відпрацьовано 132 дні.

- Підтверджена видова приналежність норки на території заповідника (знято відео, де видно, що норка належить до аборигенного виду *Mustela lutreola*). Була підозра, що на

території заповідника може мешкати американський вид норки *Mustela vison*, яка у західній і центральній Європі вже витіснила європейський вид.

- Було встановлено, що за останні пару років спостерігається значне зменшення кількості вовків. Зафіксовано тільки окремі випадки нападу на домашніх тварин (усні повідомлення без документального підтвердження). Для виявлення причини у наступному році планується провести додаткові дослідження.

- У рамках домовленості з Франкфуртським зоологічним товариством (ФЗТ) (Німеччина) проведено зимовий і літній моніторинг ссавців у грудні-лютому та червні-серпні з допомогою фотопасток на території усіх лісових відділень заповідника. За результатами моніторингу підготовлено звіти, які надіслано у ФЗТ.

- Проаналізовано інформацію з бази даних «Ссавці КБЗ» про стан популяцій великих хижих ссавців на території заповідника. За результатами аналізу представлено 3 презентації на наукових семінарах та опубліковано 3 наукові статті.

Орнітологічні дослідження:

- Проводився моніторинг за птахами заповідника за програмою Літопису природи з допомогою патрульно-моніторингової системи SMART.

- Дані спостережень за птахами заносилися у електронну базу даних для подальшого аналізу і підготовки матеріалів для наступного тому Літопису природи.

- Опрацьовано дані спостережень за птахами, зібрані з допомогою патрульно-моніторингової системи SMART у 2024 році. За результатами спостережень опублікована наукова стаття.

- Проведено аналіз заповідно-режимних заходів та прямого й опосередкованого зовнішнього впливу на території заповідника.

- Опрацьовано матеріали службових щоденників працівників державної служби охорони та картотеки спостережень за птахами за 2025 рік.

Герпетологічні, батрахологічні та іхтіологічні дослідження:

- Організовано збір даних польових спостережень за земноводними, плазунами та рибами на території природоохоронних відділень.

- Опрацьовано фенологічні карти спостереження за земноводними та плазунами на території природоохоронних відділень за 2024-2025 рр.

- Організовано проведення маршрутних обліків саламандри на території природоохоронних відділень.

- Організовано проведення обліків нересту форелі у водоймах на території природоохоронних відділень.

- Опрацьовано матеріали SMART-спостережень за земноводними, плазунами та рибами, що проводили працівники державної служби охорони за 2024-2025 рр.

Ентомологічні дослідження:

- Проводилась робота по обробці паперових та електронних польових спостережень (фенокартки, дані, які надіслані по SMARTу, а також власні спостереження по безхребетних) для написання розділу Літопису природи за 2024 рік.

- Проведено планові обліки чисельності фонових і рідкісних булавовусих лускокрилих у лісо-лучному ландшафті Рахів-Берлибаського ПНДВ (Ц. Садиба, кв. 17, вид. 19 та кв. 3), а також у лісо-лучному ксерофітному ландшафті Юлівської гори (кв. 50).

- Проведено рекогносцирувальне обстеження кормової бази деяких видів лускокрилих і твердокрилих у Рахів-Берлибаському ПНДВ.

- Проведено весняні та літні фенолого-екологічні спостереження за комахами лісових та лучних біотопів Рахів-Берлибаського ПНД відділення.

- Проведено осінні фенологічні спостереження ентомофауни Рахів-Берлибаського ПНДВ та Юлівської гори.
- Проведено стаціонарні кількісно-якісні обліки безхребетних травостою (кв. 17, вид. 19) Рахів-Берлибаського ПНДВ методом ентомологічного косіння у період до та після сінокосіння.
- Проведена передача сухого ентомологічного матеріалу для ідентифікації деяких таксономічних груп комах (клопи, прямокрилі, двокрилі, перетинчастокрилі) фахівцям інституту зоології НАН України.
- Проводилась ідентифікація безхребетних по фото, надісланих у Командний центр КБЗ по SMARTу від ПНД відділень.
- Проведено SMART картування 7-ми оселищ рідкісних видів комах у Трибушанському, Рахів-Берлибаському ПНДВ та на Юлівській горі (бабки красуні-дів, бабки кордулегастера двозубчастого, вусача мускусного, вусача альпійського, пасмовця тополевого, мнемозини, ведмедиці-господині).
- Проведено лабораторне розведення з яєць 6-ти видів вищих нічних лускокрилих – дубового коконопряда (*Lasiocampa quercus*), дуболистого коконопряда (*Gastropacha quercifolia*), стрічкарки блакитної (*Catocala fraxini*), бражника тополевого (*Laothoe populi*), бражника бузкового (*Sphinx ligustri*), бражника мертва голова (*Acherontia atropos*) з подальшим випуском у природні оселища КБЗ. Головною метою цього заходу є підтримка природних популяцій цих нечисленних, локально поширених, вразливих видів, крім останнього. Даний захід буде продовжено й у наступного році, оскільки життєвий цикл ще не завершений і триває зимова діапauза лялечок. Поряд з цим вивчалися деякі біолого-екологічні особливості (кормова поведінка гусениць, трофічні зв'язки та ін.).

Ботанічна лабораторія:

За звітний період наукові співробітники ботанічної лабораторії взяли участь у підготовці окремих розділів чергового тому Літопису природи. Проводили збір даних польових досліджень і виконання науково-технічних заходів у відповідності із затвердженим планом в рамках програми Літопису природи. Отримані результати досліджень і дані їх аналізу увійдуть до відповідних розділів Літопису природи заповідника. Зокрема опрацьовано наступні розділи і підрозділи: 2. «Наукові полігони»; 4. «Рослинний світ» (4.1. «Флора»; 4.2. «Рослинність»); 6. «Збереження видів рослин і тварин, природних середовищ, що занесені в чинні для України міжнародні переліки» (6.1. «Збереження видів флори»; 6.2. «Збереження природних середовищ»); 7. «Календар природи». Приймали участь у написанні розділу 11. «Особливості поточного року».

Крім того, ботанічною лабораторією:

Для написання розділу 2 «Наукові полігони»:

- проведено детальний опис фітоценозу на скелях Жандарми у Кевелівському ПНДВ, відмічено особливості сучасного антропогенного навантаження. Даний біотоп входить до переліку Резолюції №4 Бернської конвенції – що потребують спеціальних природоохоронних заходів для їх збереження (Н2.3 Кислі силікатні осипища помірно-гірського поясу).
- проведено дослідження рослинності мішаного ялицево-ялиново-букового пралісу Мармароського масиву під час спільної експедиції з науковцями Університету ім. Г. Менделя з м. Брно (Чеська республіка).
- складено Паспорт пробної площі для дослідження впливу припинення господарської діяльності (сінокосіння, випасання худоби) на популяцію *Arnica montana* L.

Для написання розділу 4 «Рослинний світ», підрозділу 4.1 «Флора Карпатського біосферного заповідника»:

- продовжено роботи щодо виявлення осередків рідкісних видів рослин на територіях, що увійшли до складу КБЗ відповідно до Указу Президента України від 2 січня 2022 року № 5/2022 (новоприєднані території).

- на основі програми SMART узагальнено матеріали щодо знахідок рідкісних видів рослин та грибів у заповідних масивах Карпатського біосферного заповідника, використовуючи результати польових виїздів та дані, що надані працівниками ПНД відділень;

- проведено інвентаризацію видового складу лікарських рослин та їх поширення у восьми заповідних масивах. На основі цих даних проведено систематичний і біоморфологічний аналізи, встановлено їх частку у загальній флорі заповідника та поділ на офіційнальні й неофіційнальні.

- проведено інвентаризацію пробних площ із місцезростанням *Cetraria islandica* (L.) Ach. у Чорногірському масиві.

- розпочато дослідження медоносної флори заповідника з метою виявлення її видового складу та встановлення особливостей поширення в межах заповідних масивів.

- опрацьовано багаторічні дані по окремим високогірним рідкісним видам рослин. Зібрані дані та описано місця зростання *Rhododendron myrtifolium*, *Gentiana acaulis* та зміни чисельності, особливо у місцях з інтенсивним рекреаційним навантаженням.

- досліджено стан природних популяцій *Rhodiola rosea* L. у Свидовецькому масиві заповідника.

- продовжено інвентаризацію та облік поширення інвазійних видів на території ПНД відділень заповідника у рамках Програми щодо методів боротьби з чужорідними видами рослин на території Карпатського біосферного заповідника і прилеглих до заповідника територіях.

- продовжено дослідження популяцій деяких видів рослин водно-болотних угідь. Зібрано дані про лісові болотні комплекси.

- продовжено щорічні фенологічні спостереження за трав'янистими видами рослин, деревами і кущами, зокрема екзотами на колекційній ділянці центральної садиби КБЗ.

- проведено уточнення переліку населених пунктів, що знаходяться на території або межують із КБЗ, їх площі, чисельності населення у зв'язку із Указом Президента України від 02.01.2022 року № 5/2022 „Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника”. Розпочато дослідження впливу на сталий розвиток даних населених пунктів галузі тваринництва.

- продовжено роботи з опрацювання та визначення гербарію, зібраного під час проведення польових виїздів: збори із Свидовецького, Марамороського, Угольсько-Широколужанського, Чорногірського, Кузій-Трибушанського масивів.

- продовжено роботи у науковому гербарії щодо визначення, реєстрації та інсерції гербарних зборів, які зібрані під час польових виїздів.

Для написання розділу 4 «Рослинний світ», підрозділу 4.2 «Рослинність КБЗ»:

- проведено дослідження флори і рослинних угруповань окремих ділянок пралісів Кузійського, Мармароського, Свидовецького і Чорногірського масивів, що увійшли до об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО. Опрацьовано літературні джерела і зведено інформацію щодо особливостей поширення деяких рідкісних видів рослин і грибів пралісових ділянок;

- обстежено природні оселища «Комплекси верхових боліт» на території частини

Чорногірського заповідного масиву, Кевелівського, Чорногірського і Богдан-Петроського ПНДВ, що відповідно до Резолюції Бернської конвенції потребують збереження. Описано прибережну рослинність високогірного озера на полонині Ступи;

- для створення бази даних природних оселищ (біотопів) та рослинних угруповань, продовжено опрацювання описів рослинності, що охороняються на територіях заповідних масивів Карпатського біосферного заповідника;

- продовжено обстеження гірських викошуваних лук Рахів-Берлибаського ПНДВ. Відмічено ділянки, на яких припинено традиційне господарювання і які активно заростають деревно-чагарниковою рослинністю;

- складено перелік асоціацій лісової, чагарникової, хазмофітної та високогірної рослинності;

- проведено описи гірських заболочених оліготрофних і мезотрофних осоково-сфагнових фітоценозів Чорногірського, Свидовецького, Мармароського, Кузій-Трибушанського масивів території КБЗ.

Для написання розділу 6 «Збереження видів рослин і тварин, природних середовищ, що занесені в чинні для України міжнародні переліки»:

- оновлено Перелік видів рослин та грибів, що увійшли до чинних національних та міжнародних переліків та їх чисельність на території КБЗ;

- продовжено роботи з опрацювання Переліку природних середовищ (біотопів) на території КБЗ;

- продовжено роботи з опрацювання даних багаторічних досліджень щодо чисельності деяких рідкісних видів рослин, відмічено тенденції динаміки та проведена оцінка їх збереження на території КБЗ.

Для написання розділу 7 «Календар природи»:

- подано та оброблено інформацію фенологічних спостережень за рідкісними та фоновими видами на колекційній ділянці заповідника протягом вегетаційного періоду;

- опрацьовано матеріали фенологічних спостережень на феномаршрутах у ПНД відділеннях заповідника, які отримані під час патрулювання за допомогою програми SMART.

Лабораторія лісознавства:

За звітний період взяла участь у підготовці чергового тому Літопису природи. Проводила збір даних польових досліджень і виконання науково-технічних заходів у відповідності із затвердженим планом в рамках програми Літопису природи. Отримані результати досліджень і дані їх аналізу увійдуть до відповідних розділів Літопису природи заповідника. Крім того, лабораторією лісознавства проведено роботи за такими напрямками:

- Відтворення змішаних різновікових деревостанів Карпатського біосферного заповідника, шляхом переформування монокультур ялини, як засіб адаптації лісових екосистем до кліматичних змін – проведено обліки природного поновлення через 5 років після рубок переформування в Чорногірському і Кевелівському ПНДВ;

- Вивчення впливу біотичних і абіотичних факторів на стан лісових екосистем КБЗ – обстежено лісові насадження, уражені шкідниками і хворобами лісу, а також вітровалами, буреломами і сніголамами та проведено обліки природного поновлення на модельних ділянках.

- Інвентаризація місць зростання та ренатуралізація тису ягідного на території Карпатського біосферного заповідника – проведено посів насіння тису ягідного у парники на території розсадника КБЗ.

- Обстеження стану збереження лісів на новоприєднаних територіях Верхньотересвянського та Груниківського ПНДВ.
- Розпочато роботи з ідентифікації пралісів, квазіпралісів і природних лісів на території Груниківського і Верхньотересвянського ПНДВ.
- Розпочато обліки місць зростання лісових червонокнижних видів рослин на новоприєднаних до КБЗ територіях.
- Проведення робіт на дослідному полігоні тису ягідного в Діловецькому лісництві (новоприєднана до КБЗ територія).
- Аналіз стану збереження тисово-букового угруповання на території Кузійського ПНДВ (ур. Соколине бердо)
- Проведення обліків на постійних дослідних полігонах зеленонкижних буково-яворових угруповань з участю *Scopolia carniolica* і *Lunaria rediviva* в Кевелівському ПНДВ.
- Обстеження стану збереження типу природного середовища "Східнокарпатські ліси з *Acer pseudoplatanus*" у відповідності до Бернської конвенції на території Чорногірського масиву КБЗ.
- Дослідження лісовідновних процесів на ділянках після проведення санітарно-оздоровчих заходів.

Лабораторія екологічного моніторингу:

За звітний період взяла участь у підготовці чергового тому Літопису природи. Проводили збір даних польових досліджень і виконання науково-технічних заходів у відповідності із затвердженим планом в рамках програми Літопису природи. Отримані результати досліджень і дані їх аналізу увійдуть до відповідних розділів Літопису природи заповідника.

Крім того, лабораторією екологічного моніторингу:

- Забезпечено ведення гідрометеорологічного моніторингу на усіх гідрометеопостах КБЗ відповідно до програми Літопису природи;
- Забезпечено ведення моніторингу динаміки розвитку природних явищ та вплив висотної зональності на строки розвитку типових індикаторних видів рослин;
- Забезпечено накопичення даних щодо фенологічних особливостей окремих рідкісних рослин;
- Забезпечено збір інформації на снігомірних пунктах і висотних профілях, гідро- та метеопостах, фенопунктах і феномаршрутах;
- Організовано спостереження за лавинами на території КБЗ та прилеглих територіях;
- Забезпечено ведення моніторингу абіотичних явищ, які викликають зміни ландшафту і рельєфу (зсуви, селі, зміна русел річок тощо), проводиться їх опис;
- Забезпечено моніторинг динаміки рівня ґрунтових вод і їх фізико-хімічних показників у Долині нарцисів згідно програми досліджень;
- Забезпечено моніторинг динаміки хімічного складу та кислотності атмосферних опадів, снігового покриву та води в основних водотоках КБЗ;
- Забезпечено відбір проб води із водних об'єктів та інтегральних проб снігового покриву (перед весняним сніготаненням) по всіх ПНДВ КБЗ і проведено повний хімічний аналіз макрокомпонентного складу відібраних проб (рН, жорсткість, лужність, сольовий склад, загальна мінералізація, залізо загальне, нітрати, тощо), згідно відповідних методик у хімії лабораторії заповідника.

Наукові дослідження працівниками лабораторії проводилися за темою № 1 Літопис природи.

Тема № 2 «*Геохімічний моніторинг природних комплексів масивів КБЗ та суміжних територій*». Відповідно до розробленої методики та програми досліджень відібрано відповідні проби на території Марамороського, Кевелівського, Богдан-Петроського та Рахів-Берлибаського ПНДВ і прилеглих територіях з подальшою їх аналітикою на вміст важких металів. Аналітику проведено в Інституті геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України згідно угоди про творчу співпрацю. Спільно із співробітниками вищезазначеного інституту камерально опрацьовано результати аналізу та видано одну наукову публікацію у провідному фаховому виданні та одну статтю у науковому журналі, який входить до переліку українських наукових журналів, які індексуються в міжнародних наукометричних базах Scopus та/або Web of Science Core Collection. Матеріали досліджень також будуть подані до відповідних розділів Літопису природи.

Тема № 3 «*Моніторинг макро- та мікрокомпонентного складу інтегральних проб снігового покриву найвищих гірських вершин КБЗ та прилеглих територій*». Моніторинг гідрохімічного складу снігового покриву найвищих гірських вершин КБЗ започатковано у 2010 році. У 2025 році відбір проб проводився на початку весняного сніготанення при температурі (–4 ...+5) °С методом конверта (у кожному місці відбору взято 5 проб; сніговий покрив зберігався цілісним). Було відібрано 60 зразків снігового покриву з 12 місць відбору. Макрокомпонентний склад снігових вод та їх водневий показник визначається в хімлабораторії заповідника згідно відповідних методик, а аналіз мікрокомпонентного складу було проведено в Інституті геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України (м. Київ). Результати мікрокомпонентного складу снігу отримані за допомогою методу ICP–MS, тобто мас-спектрометрії з індуктивно зв'язаною плазмою, який є сучасним методом визначення концентрацій елементів у різних об'єктах. Метод дозволяє проводити визначення практично всіх елементів періодичної системи в одній пробі. Наразі за матеріалами досліджень готується до друку стаття у провідне фахове видання. Результати досліджень також будуть подані до відповідних розділів Літопису природи за 2025 рік.

Редакційно-видавничий відділ наукових та науково-популярних видань:

У рамках програми Літопис природи проводили збір та опрацювання даних польових досліджень у відповідності із планом науково-дослідної роботи на 2025 рік. Отримані результати досліджень і дані їх аналізу увійдуть до відповідних розділів Літопису природи заповідника.

Проведені польові обстеження біорізноманіття на території Чорногірського природоохоронного науково-дослідного відділення КБЗ.

Проведено монографічне дослідження високогірних видів роду *Gentiana* флори Українських Карпат. Критично проаналізовано поширення шести видів роду *Gentiana*. Вивчені їх біологічні та еколого-ценотичні особливості. Досліджений стан природних популяцій. Показано особливості вирощування в культурі ex situ *Gentiana lutea*. Розглядаються причини скорочення чисельності видів та ареалів, розроблені наукові основи їх охорони.

Опрацьовано дані багаторічних досліджень щодо чисельності деяких рідкісних видів рослин на території КБЗ.

Проведено картування та аналіз поширення *Gentiana punctata* в Українських Карпатах.

Досліджена еколого-фітоценотична структура *Gentiana punctata* та *G. lutea* в Українських Карпатах.

Вивчено сучасне поширення тирлича крапчастого (*Gentiana punctata* L.) в Українських Карпатах.

Здійснено комплексну редакційно-видавничу підготовку, редагування, рецензування, макетування та підготовку до друку чергового номера періодичного наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України», № 1 (10), 2025.

Забезпечено редакційну підготовку, редагування, макетування, підготовку до друку всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати» № 1 (81), 2025 р.

Відділ наукових основ сталого розвитку, підготовки та реалізації грантових проєктів:

В напрямку співпраці з територіальними громадами продовжилося напрацювання спільних ідей для соціально-економічного та культурного розвитку щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля у межах території природно-заповідного фонду. Продовжилися регулярні контакти з відповідними представниками громад щодо співпраці по напрацюванню проєктів, регулярний обмін інформацією та посиленнями на відповідні програми та ресурси. Було взято участь в кількох зустрічах з представниками територіальних громад.

25.03.2025 р. підписано Меморандум про співпрацю та партнерство між КБЗ та Рахівською РДА, КУ «Центр підтримки та розвитку тваринництва» Закарпатської обласної ради, Ясінянською територіальною громадою, Богданською територіальною громадою та ФГ «Розенталь».

Брали участь в засіданнях робочих груп по розробці стратегії розвитку Богданської та Угольської громад.

Представники Ясінянської громади брали участь в регіональній конференції «Форум Карпатикум 2025», яка проводиться в рамках дослідницької мережі «Наука для Карпат», що є філією Карпатської Конвенції.

Триває процес налагодження співпраці з новоприєднаними територіями та їхньої інтеграції до співпраці з заповідником.

25.07.2025 р. підписано Декларації про співпрацю між Карпатським біосферним заповідником (резерватом) та Усть-Чорнянською і Дубівською громадами щодо визначення, у рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», території громад як території сталого розвитку (transition area), а також Меморандуми про співпрацю в збереженні і невиснажливому використанні природних комплексів Карпатського біосферного заповідника, як частини транснаціонального об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», та реалізації концепції сталого розвитку на прилеглих до нього територіях у межах Дубівської та Усть-Чорнянської громад.

Організовано проведення чергової Координаційної Ради 04.12.2025 р.

Працівники підрозділу брали участь у підготовці проєктних заявок та реалізації діючих міжнародних наукових проєктів, звітуванні до ЮНЕСКО та Ради Європи. Крім того, протягом року забезпечено участь в різноманітних міжнародних заходах, а також прийом іноземних делегацій партнерів.

2.2. Відомості про виконання установою ПЗФ наукових робіт, що не пов'язані з програмою Літопису природи для установ ПЗФ (назва теми, замовник/виконавець, стисла характеристика стану виконання робіт, отримані результати).

У лютому-березні 2025 року науковці установи підготували і подали до МОН через профільний модуль "Державна атестація" Національної електронної науково-інформаційної системи URIS матеріали для проведення державної атестації установи за напрямком «природничо-математичний» відповідно до Методики оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності за окремими науковими напрямами під час проведення державної атестації, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2024 року № 1485. Методика є єдиною для наукових установ та закладів вищої освіти і була розроблена на основі найкращих практик Великої Британії, Німеччини та Польщі. Вона включає як кількісну оцінку за 37 критеріями (публікації, фінансування, матеріально-технічна база, міжнародна співпраця тощо), так і якісне оцінювання впливу результатів досліджень – на передову науку, економіку, збереження природних та культурних цінностей, соціальну сферу, державну політику та популяризацію науки. Вперше процес був повністю цифровим – атестація проводилася через Національну електронну наукову систему URIS, що забезпечувало прозорість та ефективну взаємодію між експертами й установами. Кожну установу оцінювали троє незалежних експертів, включно з міжнародними, що гарантувало об'єктивність висновків. Упродовж II-III кв. здійснювалося уточнення атестаційних онлайн-форм. Наказом Міністерства освіти і науки України від 15 жовтня 2025 р. № 1360 «Про затвердження Висновків про результати державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності за науковими напрямами "Інженерно-технологічний" та "Природничо-математичний"» Карпатський біосферний заповідник визнано таким, що пройшов державну атестацію за науковим напрямом «Природничо-математичний» та віднесено до групи В. Також заповіднику видано відповідне Свідоцтво про державну атестацію наукової установи. Наступна планова державна атестація відбудеться у 2030 році.

Розроблено та направлено на погодження до Міндовкілля нову редакцію Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних наукових посад Карпатського біосферного заповідника.

Упродовж вересня-грудня 2025 р. Державна наукова установа "Інститут екологічного відновлення та розвитку України", відповідно до договору № 242 від 26.09.2025 року, виконувала науково-дослідну роботу «Внесення змін до Проекту організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів». Працівники наукових підрозділів надавали організації-розробнику необхідну інформацію, а також здійснювали попередній розгляд матеріалів. Зміни до Проекту організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 26.07.2019 року № 271, з додатками передбаченими Положенням про Проект організації території біосферного заповідника та охорони його природних комплексів і Технічним завданням, погоджені науково-технічною радою Карпатського біосферного заповідника 8 грудня 2025 р.

Упродовж року здійснювалося введення інформації до державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, було забезпечено створення різноманітних цифрових карт для потреб підрозділів заповідника.

Забезпечено, у співпраці з Державною науково-технічною бібліотекою України, доступ працівників підрозділів заповідника до електронних наукових баз даних Web of Science та Scopus, а також електронних ресурсів на платформі Research4Life.

Забезпечено підготовку та подачу до Ради Європи річного звіту установи по Європейському диплому для природоохоронних територій та уточнення інформації відповідної бази даних.

Працівники наукових підрозділів брали участь у розробці низки аплікаційних форм для залучення нових наукових і природоохоронних проєктів.

12 вересня 2025 року директором заповідника затверджена Програма досліджень великих хижих ссавців у Карпатському біосферному заповіднику. Період виконання – 2025-2028 рр. Відповідальний виконавець – завідувач зоологічної лабораторії Я.О. Довганич, виконавець – науковий співробітник зоологічної лабораторії В.О. Сарана. У 2025 році освоювалася методика телеметрії та здійснювалося придбання необхідного обладнання.

Підготовлені звіти про виконання планів дій щодо збереження ведмеда бурого та рисі євразійської для Міндовкілля України.

19 вересня 2025 р. Карпатським біосферним заповідником спільно з Творчою асоціацією «Corona Carpatica» організовано вручення Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» у еколого-освітньому центрі «Центр Європи». Премія запроваджена з метою збереження і примноження культурних і природних цінностей Карпат, розвитку європейської культури та природоохоронної співпраці, сприяння принципам міжнародного співробітництва.

Забезпечено підготовку та проведення засідання Координаційної ради Карпатського біосферного заповідника (4 грудня 2025 р.), участь у якому взяли представники усіх ключових зацікавлених сторін, що живуть і працюють в зоні діяльності установи.

В напрямку співпраці з територіальними громадами продовжилися напрацювання спільних ідей для соціально-економічного та культурного розвитку щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля у межах території природно-заповідного фонду. Продовжилися регулярні контакти з відповідними представниками громад щодо співпраці по напрацюванню проєктів, регулярний обмін інформацією та посиленнями на відповідні програми та ресурси. Було взято участь в кількох зустрічах з представниками територіальних громад.

Науковці установи брали участь у засіданнях робочої групи з підготовки Проєкту стратегії розвитку Богданської територіальної громади на період до 2027 року. Стратегія матиме важливе економічне та соціальне значення для розвитку громади.

Здійснено комплексну редакційно-видавничу підготовку, редагування, рецензування, макетування та тиражування чергового номера періодичного наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України» №1 (10) за 2025 рік.

Забезпечено редакційну підготовку, редагування, макетування, підготовку до друку всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати», №1 (81), 2025 р., а також тиражування випуску № 1 (80) за 2024 р.

Також здійснено тиражування Матеріалів міжнародного круглого столу «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та протоколів до неї».

Науковці брали участь у проведенні обстежень лісових насаджень з метою визначення доцільності проведення санітарно-оздоровчих заходів та у процесі підготовки розгорнутого

наукового обґрунтування для отримання лімітів на проведення санітарно-оздоровчих заходів в лісах заповідника.

Забезпечено підготовку планової, звітної та статистичної документації щодо науково-дослідної діяльності установи.

2.3. Відомості про виконання на території установи ПЗФ наукових робіт іншими установами/організаціями (замовник/виконавець, стислий зміст і результати досліджень).

У зв'язку із дією воєнного стану виконання на території установи наукових робіт іншими установами та організаціями у 2025 року було обмежене. Продовжувалася співпраця відповідно до укладених угод з низкою наукових установ та закладів вищої освіти.

У рамках Угоди про науково-технічну співпрацю між Карпатським біосферним заповідником та Закарпатським угорським університетом ім. Ференца Ракоці II у червні 2025 року проведено навчальну польову практику для студентів та подано Рецензію на освітньо-наукову програму другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю Е1 «Біологія та біохімія».

Підписано Меморандум про взаєморозуміння між Карпатським біосферним заповідником та Факультетом лісового господарства та деревообробки Університету Менделя в м. Брно, Чеська республіка. Проведено дослідження пралісів Мармароського заповідного масиву та організовано проведення літньої школи з вивчення пралісів для студентів і викладачів деяких вищих навчальних закладів України.

У травні 2025 року підписано Меморандум про науково-технічну співпрацю між Карпатським біосферним заповідником та Національним екологічним центром України.

2.4. Відомості про видання наукових робіт:

1) здано до друку монографій, збірників, посібників, методик, наукових статей, тез тощо (перелік, джерело опублікування);

У 2025 році підготовлено до друку 7 наукових статей:

1. *Mitrofanenko T., Mitrofanenko A., Baskerville I., Fischer E., Yonash I., Cušnir L., Hamor F.* Safeguarding Pastoralism in the Carpathian region: advocating for a stronger role for Biosphere Reserves

2. *Гамор Ф.Д., Папарига П.С., Пінаш Л.І.* Потенційний оздоровчий ресурс мінеральних вод КБЗ (Зелені Карпати).

3. *Крюченко Н.О., Жовинський Е.Я., Папарига П.С.* Мікроелементний склад ґрунтів висотних поясів гори Петрос Мармароський (Мармароський масив Карпатського біосферного заповідника) (Мінералогічний журнал).

4. *Ляшенко Є.К.* Зустрічі видів комах, занесених до Червоної книги України на території Закарпатської області та Карпатського біосферного заповідника (у збірку «Сучасні дослідження раритетного біорізноманіття в Україні»).

5. *Кабаль М.В.* Використання безпілотних літальних апаратів для досліджень лісів на прикладі Карпатського біосферного заповідника (тези науково-практичної конференції).

6. *Кабаль М.В.* Динаміка розвитку гірських ялинових пралісів (Науковий збірник "Природа Карпат").

7. *Кабаль М.В., Глеб Р.Ю., Сухарюк Д.Д.* Динаміка структури прируслових бучин в басейні р. Мала Уголька (Науковий збірник "Природа Карпат").

2) вийшло друком публікацій (перелік публікацій);

Вийшло друком 75 публікацій, з них: 1 – періодичний науковий збірник, 1 – науково-популярний журнал, 1 – збірник матеріалів міжнародного круглого столу, 1 – навчально-методичний посібник, 5 – монографії, 2 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонних виданнях, 1 – у виданнях, що індексуються у провідних наукометричних базах:

1. *Hamor F.* A kárpátaljai növényvilág kiváló kutatója és a természet lelkes védelmezője. // Professzor dr. Fodor István (1907–2000) Egy kárpátaljai botanikus élete és munkássága. Monográfia. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Beregszász 2024. – P. 83–85.

2. *Terpai V.* Indigenous Carpathian Cattle Breeds – the Basis for the Scientific and Trans-boundary Aspects of the Implementation of the “Carpathian Convention” and Its Protocols International Association for the Conservation of Animal Breeds in the Danubian Region // BOOK OF ABSTRACTS 34th Annual Meeting of the International Association for the Conservation of Animal Breeds in the Danube Region (DAGENE), Novi Sad, at University of Novi Sad, Faculty of Agriculture, Department of Animal Science, Republic Serbia, 17–19 September 2025 – p. 22-23.

3. *Адамчук, Л., Лісогурська, Д., Андрєєва О., Скорик М., Сичак Н., Волощук М., Мінькович М., Єфременкова Н.* [під заг. ред. Л. Адамчук]. Атлас пилку медоносних і пилконосних рослин України. Ч. 1. Географічне зазначення «Закарпатський мед» для весняних сортів. Бровари: Видавничий дім Юкрейнієн Саєнс Хаб. 2025. – 87 с.

4. *Волощук М.І.* Давні традиції сінокосіння на Рахівщині // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 96–97.

5. *Гамор Ф.Д.* 10-те засідання робочої групи Карпатської конвенції зі сталого управління лісами у Братиславі // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 93–94.

6. *Гамор Ф.Д.* Виїзна нарада Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування на Закарпатті // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 90.

7. *Гамор Ф.Д.* Врятована святиня // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 206–207.

8. *Гамор Ф.Д.* Запровадження сплати земельного податку як економічний важіль стимулювати збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду та сприяння регіональному сталому розвитку // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 71–76.

9. *Гамор Ф.Д.* Карпатський біосферний заповідник – ініціатор прийняття та промотор впровадження Карпатської конвенції // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 40–41.

10. *Гамор Ф.Д.* Міжнародна конференція "Природоохоронні території Карпат: виклики і перспективи сталого розвитку" // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 91–92.

11. *Гамор Ф.Д.* На Комітетських слуханнях у Верховній Раді України обговорили актуальні проблеми розвитку природно-заповідної справи та збереження біологічного різноманіття України // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 88–89.

12. *Гамор Ф.Д.* Побачила світ науково-популярна книга з питань впровадження програми ЮНЕСКО "Людина і біосфера" та діяльності біосферних заповідників (резерватів)

// Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 97–98.

13. *Гамор Ф.Д.* Правові та економічні проблеми збереження природно-заповідного фонду України // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 12–16.

14. *Гамор Ф.Д.* Про вплив наукової діяльності Карпатського біосферного заповідника на розвиток регіональної економіки та державної політики у сфері збереження навколишнього природного середовища // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 2–8.

15. *Гамор Ф.Д.* У львівському видавництві "Простір-М" вийшла друком книга-довідник колективу авторів про вирощування на присадибних та дачних ділянках винограду як рослини Святого Письма // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 95.

16. *Гамор Ф.Д.* Фундаментальний дослідник флори та палкий захисник природи Закарпаття // Професор Іштван Фодор (1907–2000 рр.). Життя і діяльність закарпатського ботаніка. Колективна монографія Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II. Берегове, 2024. – С.180–181.

17. *Гамор Ф.Д.* Щодо впливу наукової діяльності Карпатського біосферного заповідника на розвиток регіональної економіки та державної політики у сфері збереження навколишнього природного середовища // Природоохоронні території Карпат: виклики та перспективи сталого розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Косів, Івано-Франківська обл. 15-16 травня 2025 року). – Харків: «Діса плюс», 2025 – С. 66–72.

18. *Гамор Ф.Д.* Щодо впливу наукової діяльності Карпатського біосферного заповідника на розвиток регіональної економіки та державної політики у сфері збереження навколишнього природного середовища // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 66–70.

19. *Гамор Ф.Д.* Щодо розв'язання актуальних проблем розвитку природно-заповідної справи в Україні в умовах воєнного стану // Пріоритетні напрямки охорони природи в умовах довготривалої війни: Збірник наукових праць Третіх Зимових читань в Синьогорі (наук.-практ. конф.). / Під ред. Данилика І.М., Шпарика Ю.С. // с. Стара Гута, Івано-Франківська область, 12-13 грудня 2024 року. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2025. – С. 13–18.

20. *Гамор Ф.Д.* Щодо ролі природоохоронних територій у збереженні біологічного різноманіття Карпат // Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2-3 липня 2025 року). – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 75–79.

21. *Гамор Ф.Д., Ковбаснюк А.Р., Ковбаснюк Р.М.* Концепція біосферних резерватів ЮНЕСКО. Історія та особливості впровадження в різних країнах світу. – Львів: Простір-М, 2025. – 160 с.

22. *Гамор Ф.Д., Прокопенко П.Т., Прокопенко В.П., Прокопенко А.В., Височин-Прокопенко Р.В., Романова Л.С., Чорнобров О.Ю., Кухар А.В., Гамор А.Ф.* Вирощування столових сортів винограду на присадибній чи дачній ділянці. Друге, доповнене видання – Львів: Простір-М, 2025. – 154 с.

23. Довганич Я.О., Довганич В.Я. Моніторинг ведмедя бурого (*Ursus arctos* L.) в Карпатському біосферному заповіднику. В кн.: Ведмідь і рись в Україні. Укр. теріол. тов-во НАНУ, Київ, 2025. – С. 37–45. (Серія: *Novitates Theriologicae*, Pars 18). doi: 10.53452/nt1803
24. Довганич Я.О., Довганич В.Я. Моніторинг рисі євразійської (*Lynx lynx* L.) в Карпатському біосферному заповіднику. В кн.: Ведмідь і рись в Україні. Укр. теріол. тов-во НАНУ, Київ, 2025. С. 119–127. (Серія: *Novitates Theriologicae*, Pars 18). doi: 10.53452/nt1803
25. Довганич Я.О., Довганич В.Я. Моніторинг стану популяції рисі євразійської (*Lynx lynx* Linnaeus, 1758) в Карпатському біосферному заповіднику // *Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України*. – 2025. – №1 (10). – С. 21–29.
26. Довганич Я.О., Довганич В.Я. Ссавці Червоної книги України та Резолюції 6 Бернської конвенції на території Карпатського біосферного заповідника (Закарпатська обл.) // *Сучасні дослідження раритетного біорізноманіття в Україні*. (Серія: «*Conservation Biology in Ukraine*». Вип. 44). – Київ; Чернівці: Друк Арт, 2025. – С 140–145.
27. Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та протоколів до неї. Матеріали Міжнародного "круглого столу" (3 жовтня 2024 року, м. Рахів, Україна). Відп. ред. Гамор Ф.Д. – ФОП Сабов А.М., Ужгород, 2025. – 476 с.
28. Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – 240 с.
29. Кабаль М.В., Сухарюк Д.Д., Волощук М.І., Папарига П.С. Досвід Карпатського біосферного заповідника з переформування похідних лісів // *Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Основні завдання лісівничої науки щодо ведення лісового господарства на засадах наближеного до природи лісівництва в гірських лісах Українських Карпат»*. – Івано-Франківськ: НАІР, 2025. – С. 183–188.
30. Ковбаснюк І.П., Ковбаснюк Р.М. Оподаткування земель природно-заповідного фонду на прикладі Карпатського біосферного заповідника: виклики, проблеми та напрями вдосконалення // *Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України*. – 2025. – №1 (10). – С. 82–87.
31. Козурак А.В., Антосяк Т.М., Волощук В.І., Довганич В.Я. Результати використання програми SMART у дослідженні флори Карпатського біосферного заповідника // *Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень*. Матеріали Сьомої міжнародної науково-практичної конференції (4-5 червня 2025 року, сел. Путила, Чернівецька область, Україна) / наук. ред. І. І. Чорней, І. В. Скільський, Д. І. Юзик. – Чернівці : Друк Арт, 2025. – С. 105–106.
32. Козурак А.В., Антосяк Т.М., Волощук М.І. Знахідки рідкісних видів флори на території Карпатського біосферного заповідника та прилеглих ділянках // *Сучасні дослідження раритетного біорізноманіття в Україні*. (Серія: «*Conservation Biology in Ukraine*». Вип. 44). – Київ; Чернівці: Друк Арт, 2025. – С. 216–218.
33. Козурак А.В., Антосяк Т.М., Волощук М.І. Колекція лікарських деревно-чагарникових рослин на території дендропарку Карпатського біосферного заповідника // *Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку* (м. Яремче, 2-3 липня 2025 року). – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 141–147.
34. Козурак А.В., Антосяк Т.М., Волощук М.І. Лікарські рослини Карпатського біосферного заповідника: видовий склад, соцологічний та біоморфологічний аналіз // *Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України*. – 2025. – №1 (10). – С. 4–10.

35. Козурак А.В., Волощук М.І., Антосяк Т.М. Види грибів Карпатського біосферного заповідника у Червоному списку Міжнародного союзу охорони природи // Природоохоронні території Карпат: виклики та перспективи сталого розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Косів, Івано-Франківська обл. 15-16 травня 2025 року). – Харків: «Діса плюс», 2025 – С. 118–122.

36. Козурак А.В., Волощук М.І., Антосяк Т.М. Рідкісні лікарські види рослин на території Карпатського біосферного заповідника та заходи щодо їх збереження // PLANTA+. НАУКА, ПРАКТИКА ТА ОСВІТА: матеріали V науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої пам'яті доктора хімічних наук, професорки Ніни Павлівни Максютіної (до 100-річчя від дня народження) (Київ, 28-29 січня 2025 р.). Київ: Паливода А. В., 2025. Т.1. – С.227–231.

37. Крюченко Н.О., Жовинський Е.Я., Папарига П.С. Епігенетичні процеси розподілу фтору в осадових породах Придністров'я // Геологічна будова та корисні копалини України: Збірник тез всеукраїнської наукової конференції (Київ, 16-17 вересня 2025 р.). / НАН України, Ін-т геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка. – Київ, 2025. – С. 268-271.

38. Крюченко Н.О., Жовинський Е.Я., Папарига П.С. Макрокомпонентний склад річкових вод заповідних зон як екологічний індикатор (на прикладі Карпатського біосферного заповідника) // Матеріали XXV Міжнародної науково-практичної конференції «Екологія. Людина. Суспільство» пам'яті д-ра Дмитра СТЕФАНІШИНА (12 червня 2025 р., м. Київ, Україна) / Укладач Д.Е. Бенатов. — К.: Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського, 2025. – С. 48–54.

39. Крюченко Н.О., Жовинський Е.Я., Папарига П.С. Особливості надходження фтору в гірські річки Рахівського району Закарпаття // Мінералогічний журнал. 2025, 47, № 4. – С. 47–57. <https://doi.org/10.15407/mineraljournal.47.04.047>

40. Крюченко Н.О., Жовинський Е.Я., Папарига П.С. Природний фон валового фтору у ґрунтах України // Геологічна будова та корисні копалини України: Збірник тез всеукраїнської наукової конференції (Київ, 16-17 вересня 2025 р.). / НАН України, Ін-т геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка. – Київ, 2025. – С. 307–310.

41. Крюченко Н.О., Жовинський Е.Я., Папарига П.С., Кухар М.В., Жук О.А., Попенко Т.А. Вплив органічної речовини на геохімію фтору в буроземних ґрунтах Закарпаття // Геохімія та рудоутворення. 2025, 46, С. 63–71. <https://doi.org/10.15407/gof.2025.46.063>

42. Крюченко Н.О., Жовинський Е.Я., Папарига П.С. Вплив природних чинників на вміст фтору в осадових породах // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Science in the modern world: innovations and challenges». 20-22 березня 2025 року. Торонто, Канада – С. 238–242.

43. Кухта В.В. Живописна магія Ловранта Бокотея // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 220–229.

44. Кухта В.В. Потреба у слові // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 176–178.

45. Кухта В.В. Стратегія міжнародного партнерства: Україна – Словаччина – Німеччина – Чехія – Угорщина – Польща – Румунія – Сербія // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 196–197.

46. Кухта М.І. Формування іншомовної комунікативної культури студентів у контексті екології мови та педагогіки сталого розвитку. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти» (Дніпро, 10 лютого 2025 р.). Дніпро: Research Europe, 2025. – С. 174–177.

47. Літопис природи Карпатського біосферного заповідника. Т. 48, 2024 р. – 632 с.

48. *Ляшенко Є.К.* Заходи по відновленню та підтримці природних популяцій деяких рідкісних видів лускокрилих (Insecta, Lepidoptera) у Карпатському біосферному заповіднику за 10 років // Природоохоронні території Карпат: виклики та перспективи сталого розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Косів, Івано-Франківська обл. 15-16 травня 2025 року). – Харків: «Діса плюс», 2025 – С. 139–142.

49. *Ляшенко Є.К.* План дій щодо збереження рідкісного виду Бражника дубового (Lepidoptera, Sphingidae) у Карпатському біосферному заповіднику // Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2-3 липня 2025 року). – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 205–208.

50. *Ляшенко Є.К.* План дій щодо збереження рідкісного виду стрічкарки малинової (Lepidoptera, Erebididae) у Карпатському біосферному заповіднику // Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах: Матеріали XIII Міжнародної наукової конференції. – Дніпро: Ліра, 2025. – С. 31–32.

51. *Маляр Л.В., Кухта М.І.* Розвиток шкільництва, педагогічної думки та мовно-літературної освіти на Закарпатті (друга половина XIX – перша половина XX ст.): Навчально-методичний посібник для студентів та аспірантів закладів вищої освіти педагогічних спеціальностей. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2025. – 145 с.

52. *Мелеш Є.А.* Вийшла друком монографія "Високогірні види роду *Gentiana* L. у флорі Українських Карпат: сучасний стан популяцій та наукові основи їх охорони" // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 96.

53. *Мелеш Є.А.* Літати і повзати // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 106–109.

54. *Мельничук О.М., Волощук М.І.* Особливості сучасного антропогенного впливу на природні комплекси Рахів-Берлибаського ПНДВ Карпатського біосферного заповідника // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 58–65.

55. *Москалюк Б.І.* Цілющий ялівець // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 110–113.

56. *Москалюк Б.І., Мелеш Є.А.* Високогірні види роду *Gentiana* у флорі Українських Карпат: сучасний стан популяцій та наукові основи їх охорони: монографія. – Дніпро: Обдимко О.С., 2025. – 178 с.

57. *Москалюк Б.І., Мелеш Є.А.* Еколого-фітоценотична характеристика *Gentiana punctata* L. в Українських Карпатах // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 11–15.

58. *Москалюк Б.І., Мелеш Є.А.* Еколого-фітоценотичні особливості тирлича жовтого (*Gentiana lutea*) // Challenges and Opportunities in Modern Scientific Research: Collection of Scientific Papers "International Scientific Unity" with Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference. April 23-25, 2025. Ivano-Frankivsk, Ukraine. С. 41–45. ISBN 978-617-8427-46-7 (series) DOI 10.70286/ISU-24.04.2025

59. *Москалюк Б.І., Мелеш Є.А.* Сучасне поширення тирлича крапчастого (*Gentiana punctata* L.) в Українських Карпатах // Наукові записки. Біологічні науки. – 2025. № 2. – С. 14–23. <https://doi.org/10.31654/2786-8478-2025-BN-2-14-23>

60. *Москалюк Б.І., Мелеш Є.А.* Щодо видавничої діяльності Карпатського біосферного заповідника // Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої 45-й

річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2-3 липня 2025 року). – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 230–234.

61. *Пінаш Л.І., Папарига П.С., Андрійчук Н.Ф., Веклюк А.В.* Динаміка гідрохімічних параметрів води у річці Говерла // *Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України.* – 2025. – №1 (10). – С. 51–57.

62. *Пінаш Л.І., Папарига П.С., Андрійчук Н.Ф., Веклюк А.В.* Динаміка гідрохімічних параметрів води в річці Богдан // *Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2-3 липня 2025 р.).* – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 279–284.

63. *Покиньчереда В.В.* Знахідки земноводних і плазунів, занесених до Червоної книги України, на території Карпатського біосферного заповідника // *Сучасні дослідження раритетного біорізноманіття в Україні.* (Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 44). – Київ; Чернівці: Друк Арт, 2025. – С. 349–355.

64. *Покиньчереда В.Ф., Беркела Ю.Ю., Губко В.М., Покиньчереда В.В.* Розширення території Карпатського біосферного заповідника – черговий крок до стандартів Євросоюзу щодо природоохоронних територій // *Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2-3 липня 2025 р.).* – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 290–295.

65. *Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України.* – 2025. – №1 (10). – 100 с.

66. *Проць М.Д.* Рідкісні гніздові види птахів Карпатського біосферного заповідника // *Сучасні дослідження раритетного біорізноманіття в Україні.* (Серія: «Conservation Biology in Ukraine». Вип. 44). – Київ; Чернівці: Друк Арт, 2025. – С. 379–382.

67. *Рибак М.П.* Загроза через неправомірне оподаткування // *Зелені Карпати.* – 2025. – № 1 (81). – С. 9–11.

68. *Рибак М.П.* Сучасний стан, територіальна структура та функціональне зонування Карпатського біосферного заповідника (резервата) // *Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України.* – 2025. – №1 (10). – С. 77–81.

69. *Рибак М.П., Йонаш І.Д., Покиньчереда В.Ф.* Основні проблемні питання функціонування Карпатського біосферного заповідника і шляхи їх вирішення // *Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2-3 липня 2025 р.).* – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 308–312.

70. *Сухарюк Д.Д.* Вапнякові стрімчаки Угольки – унікальний природний заповідний комплекс // *Зелені Карпати.* – 2025. – № 1 (81). – С. 60–63.

71. *Сухарюк Д.Д.* Міжнародний лісодослідний стаціонар Карпатського біосферного заповідника з переформування похідних ялинових лісів як демонстраційний об'єкт з відтворення наближених до природних лісових угруповань // *Forestry Contribution to the European Green Deal: Bridges between EU and Ukrainian Educational Practices. Book of Abstracts of the International International Conference (SBTU, Kharkiv, Ukraine, June 5-6, 2025). Second edition.* – Kharkiv, Ukraine: SBTU, 2025. – P. 118–120. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17387062>

72. Сухарюк Д.Д., Томашук А.М. Поширення, видовий склад, структура і природність яворових лісів та насаджень з участю явора на території Карпатського біосферного заповідника // Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України. – 2025. – №1 (10). – С. 16–20.

73. Сухарюк Д.Д., Томашук А.М. Поширення, видовий склад, структура та природність гірськососнових лісів Карпатського біосферного заповідника // Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 45-й річниці створення Карпатського національного природного парку (м. Яремче, 2-3 липня 2025 р.). – Івано-Франківськ: «Фоліант», 2025. – С. 337–341.

74. Томишин-Кухта М. Академік Поліщук про медицину, екологію, здоров'я і не тільки // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 140–142.

75. Томишин-Кухта М. Екотерапія в Карпатах: історія і сучасність // Зелені Карпати. – 2025. – № 1 (81). – С. 92–94.

3) відомості про працівника наукового підрозділу, який опублікував найбільшу кількість робіт (П.І.Б., посада, науковий ступінь, стаж наукової роботи);

Найбільшу кількість наукових робіт – загалом 19, опублікував Ф.Д. Гамор, заступник директора з наукової роботи, доктор біологічних наук, професор, стаж наукової роботи 38 років.

4) дисертанти (П.І.Б., посада) і назви дисертацій (представлених до захисту, захищених, у процесі підготовки).

Завідувач лабораторії екологічного моніторингу Папарига П.С. працює над підготовкою докторської дисертації на тему «Геохімічні критерії виділення зон екологічного ризику на території Закарпаття».

2.5. Відомості про розроблені природоохоронні рекомендації та рекомендації щодо збереження історико-культурних цінностей.

Розроблено природоохоронні рекомендації щодо збереження високогірних лук з участю цетрарії ісландської в Українських Карпатах.

Розроблено План дій щодо збереження рідкісного зеленонкижного угруповання буково-яворовий ліс Fageto (sylvaticae)-Aceretum (pseudoplatani)-scopoliosum(carniolicae) на території Кевелівського відділення Карпатського біосферного заповідника.

Комітет Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування 22 січня 2025 р. ухвалив рішення № 225/3 "Про рекомендації слухань у Комітеті на тему: «Правові засади функціонування ефективної системи природоохоронних територій та об'єктів як основи для збереження і відновлення біорізноманіття: актуальні питання». Зокрема, враховано і пропозиції, подані представниками Карпатського біосферного заповідника під час проведення слухань 24 жовтня 2024 р.

2.6. Інформація про проведені навчання, семінари, обмін досвідом працівників установи ПЗФ з іншими установами, підприємствами та організаціями.

25 січня 2025 р. Карпатський біосферний заповідник взяв участь в онлайн-консультації із підготовки нової Стратегії та Плану дій Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ). Проєкт під назвою Ханчжоуської Стратегії та Плану дій для Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ) та її Світової мережі біосферних резерватів на 2026-2035 рр. спрямовані на

підтримку держав-членів та зацікавлених сторін у вирішенні основних глобальних викликів через Програму МАВ та Світову мережу біосферних резерватів.

30 січня 2025 року представники установи взяли участь в онлайн-зустрічі експертної мережі Карпатської конвенції «Освіта для сталого розвитку». На зібранні розглянуто деякі підсумки роботи Секретаріату Карпатської конвенції із реалізації проєктів в цьому напрямку в 2024 році та плани на 2025 рік.

25-26 лютого 2025 року завідувач ботанічної лабораторії прочитав онлайн-лекції для студентів 1 курсу магістратури біології та біохімії Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II. До уваги студентів була представлена інформація про особливості сучасного функціонування установ природно-заповідного фонду України. На прикладі Карпатського біосферного заповідника студенти мали змогу отримати детальне уявлення про функціонування природоохоронної установи, проблеми які виникають, а також шляхи їх вирішення.

17 березня 2025 р. у м. Івано-Франківськ відбувся форум «Збереження природи та відновлення довкілля під час війни», організований в рамках проєкту “Ukraine Nature Network” (Українська Природна Мережа) у співпраці з Німецьким федеральним екологічним фондом (Deutsche Bundesstiftung Umwelt) в межах роботи зі створення платформи для консолідації інформації про екологічні проєкти в Україні в контексті впливів і наслідків воєнних дій. Також ціллю даної платформи є сприяння співпраці між закладами вищої освіти, екологічними НУО, державними установами та приватним сектором для забезпечення ефективної взаємодії з метою втілення заходів із відновлення довкілля та збереження природи. Вона слугуватиме містком між міжнародними та українськими партнерами для об'єднання експертизи, зусиль та ресурсів, а також для спільної роботи над вирішенням актуальних проблем задля досягнення зазначених вище цілей. Учасники від заповідника представили презентацію про міжнародні наукові й природоохоронні проєкти, які реалізуються на території установи протягом останніх років у складних умовах воєнного стану, а також взяли активну участь в обговоренні питань щодо перспектив майбутньої співпраці в рамках новоствореної мережі.

19 березня 2025 року, під час візиту до національного природного парку «Зачарований край» заступника директора заповідника, як заступника голови Національної керівної групи транснаціонального об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні букові ліси Карпат та інших регіонів Європи», відбулися обмін досвідом роботи та обговорення актуальних питань збереження та популяризації української частини об'єкта спадщини.

24 квітня 2025 р. представники установи взяли участь у виїзній нараді (у змішаному форматі) Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування, на якій розглянуто актуальні проблеми інтеграції європейських принципів в законодавство України у сфері екологічного контролю, екологічної шкоди та екологічної відповідальності (в рамках опрацювання законопроекту «Про державний екологічний контроль»).

28-29 квітня 2025 р. у Братиславі, на 10-му засіданні Робочої групи Карпатської конвенції зі сталого управління лісами, за участі представників урядів України, Польщі, Угорщини, Румунії, Словаччини, Сербії та Чехії розглянуто широке коло проблем пов'язаних із виконанням Протоколу «Про стале управління лісами». На засіданні представлено Звіт про результати роботи в рамках Карпатської конвенції щодо впровадження вимог Протоколу зі сталого управління лісами. Представниками заповідника презентовано діяльність установи, а також результати засідання Міжнародного круглого

столю «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та Протоколів до неї», який відбувся у Рахові у жовтні 2024 р.

1-4 травня 2025 року в рамках реалізації міжнародного проєкту «Перехід до екотуризму на природоохоронних територіях через тлумачення спадщини», Національний екологічний центр України (НЕЦУ), у співпраці з партнерами з України, Чехії, Словаччини, Польщі та Угорщини за підтримки Вишеградського фонду, провели весняну сесію Міжнародної Карпатської школи – 2025 (м. Яремче). Мета – зміцнення співпраці заповідників та національних природних парків, закладів освіти, підтримка мобільності студентів та сприяння впровадженню неформальної освіти серед молоді. Представники Карпатського біосферного заповідника взяли активну участь у проведенні заходу. Зокрема, в конференц-залі біосферного заповідника проведено виїзне засідання, на якому презентовано діяльність Карпатського біосферного заповідника, досвід його науково-дослідної роботи, а також підготовки й реалізації грантових проєктів, проведено екскурсії до Музею екології гір та історії природокористування Карпат та еколого-освітнього центру «Центр Європи». Між Карпатським біосферним заповідником та Національним екологічним центром України підписано Меморандум про науково-технічну співпрацю.

З 21 по 23 травня 2025 р. в м. Гранада, Іспанія проходили заходи присвячені відзначенню 60-ї річниці Європейського Диплому для природоохоронних територій, в рамках яких також було організовано круглий стіл для керівників природоохоронних територій, нагороджених Дипломом та обмін досвідом з відвіданням Національного парку Сьєрра-Невада. Делегація КБЗ, на чолі з директором, взяла активну участь в усіх складових частинах програми. В теоретичній частині було представлено спільну доповідь на тему «Заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату в Карпатському біосферному заповіднику». На завершення було обговорено підсумки заходу та зачитано текст пропонуваної до прийняття Гранадської Декларації.

З 17 по 21 червня 2025 р. наукові працівники установи долучилися до навчальної екскурсії до Румунії за участю німецьких, українських та молдовських студентів і колег в рамках проєкту DAAD «Природа для стійкості – біосферна мережа для відновлення ветеранів» (Nature for Resilience – a biosphere network for veteran recovery). Програма включала відвідання території Національного парку “Semenic – Cheile Carasului” та складової частини Об’єкта Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» Izvoarele Nerei. В рамках заходу відбулося підведення підсумків практичного навчання з проведенням обговорень та порівнянь різних підходів до лісівництва та природоохоронних практик. Представники установи були долучені до спільного викладання навчального курсу: «Збереження та розвиток старовікових та пралісових лісових екосистем», як експерти з природоохоронної діяльності та менеджменту біосферних резерватів.

У Карпатському біосферному заповіднику на Мармароському гірському хребті (схили гори Поп Іван) у липні 2025 р. працювала міжнародна літня школа «Динаміка та розвиток природних лісів у Східних Карпатах» ("Dynamics and development of natural forests in East Carpathians"). Цей захід організовано науковцями університету імені Грегора Менделя в Брно (Чехія) для дослідження букових, мішаних ялиново-ялицево-букових пралісів. У роботі літньої школи брали участь науковці і студенти Університету Менделя в Брно, Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, Національного лісотехнічного університету України (м. Львів), Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (м. Івано-Франківськ), Сумського національного аграрного університету за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки та

сприяння Nadace Partnerství та адміністрації Карпатського біосферного заповідника. Саме з Мармароських гір починається історія заповідання гірської дикої природи Східних Карпат, де на початку XX століття було створено перші заповідні території. У 1930-х роках тут працювали такі чехословацькі вчені, як Алоїз Златнік, Мілош Дейл та багато інших, і було закладено серію наукових полігонів. Спостереження за змінами, які відбулися протягом ста років у цих гірських природних комплексах є надзвичайно актуальними. Відбувся обмін досвідом щодо проведення комплексних досліджень. Закладено основи для подальшої міжнародної співпраці у дослідженні унікальних пралісів. Підготовлено та підписано Меморандум про взаєморозуміння між КБЗ та Факультетом лісового господарства та деревообробки Університету Менделя в Брно.

З 9 по 11 вересня 2025 року в місті Братислава, на базі факультету соціальних і економічних наук Університету Коменського, проходив Форум Карпатикум-2025 (Forum Carpaticum) – регіональна наукова та політично-орієнтована конференція, яка проводиться раз на два роки і організовується дослідницькою мережею «Наука для Карпат» (S4C), що є філією Карпатської конвенції, секретаріат якої розміщений у Віденському офісі ЮНЕП. Дана конференція об'єднує дослідників, громадянське суспільство та політиків для вирішення проблем сталого розвитку в Карпатському регіоні шляхом міждисциплінарних та трансдисциплінарних досліджень, інклюзивного політичного діалогу та міжсекторальної співпраці. Тема цьогорічної конференції – «Підсумки та побудова партнерства для сталого розвитку гірських і сільських територій». Установу на заході представляли заступник директора Ф. Гамор та в. о. начальника відділу І. Йонаш. На сесіях «Важливість природоорієнтованих рішень у сталому розвитку гірських територій: трансдисциплінарний підхід» та «Збереження Карпатського пасторалізму» презентували дві доповіді: «Карпатський біосферний заповідник – ініціатор прийняття та промотор впровадження Карпатської конвенції» й «Пасторальне господарство та проблеми збереження біологічного різноманіття в Українських Карпатах». Також до заходу було залучено і представників Ясінянської громади.

19 вересня 2025 р. Карпатським біосферним заповідником спільно з Творчою асоціацією «Corona Carpatica» організовано вручення Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» у еколого-освітньому центрі «Центр Європи». Премія запроваджена з метою збереження і примноження культурних і природних цінностей Карпат, розвитку європейської культури та природоохоронної співпраці, сприяння принципам міжнародного співробітництва.

24 вересня 2025 року в м. Ужгород пройшов круглий стіл "Еколого-правова громадянська платформа: демократія, верховенство права й зелене відновлення". Виступаючи з доповіддю на панельній дискусії, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Ф. Гамор порушив окремі питання вдосконалення природоохоронного законодавства у частині збереження природно-заповідного фонду України.

16 жовтня 2025 року відбулася робоча нарада, організована представниками Франкфуртського зоологічного товариства для керівників та фахівців Карпатського біосферного заповідника. Метою зустрічі було проведення оцінки ефективності управління природоохоронною територією (ССРАМЕТТ), що є важливим інструментом для покращення менеджменту заповідних об'єктів. Учасники ознайомилися з методикою оцінки, обговорили цінності та завдання території, уточнили дані про об'єкти заповідника, а також заповнили форму оцінювання, що включала 45 запитань. Під час підведення підсумків було визначено

основні напрями подальшої роботи, спрямовані на підвищення ефективності управління та збереження природних цінностей Карпатського біосферного заповідника.

22 жовтня 2025 року, в рамках акредитації магістерської освітньо-професійної програми кафедри лісового та аграрного менеджменту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника за спеціальністю «Лісове господарство», пройшла зустріч експертної групи. У цій зустрічі взяв участь заступник директора з наукової роботи Карпатського біосферного заповідника. В ході цього зібрання ґрунтовно розглянуто та обговорено перелік основних компонентів освітньо-професійної програми та їх логічність, в контексті загальної, теоретичної та практичної підготовки майбутніх магістрів лісового господарства.

Із 27 по 31 жовтня 2025 року працівники установи брали участь у організації міжнародного семінару у м. Рахів в рамках українсько-німецького проєкту «Природа для стійкості – біосферна мережа для відновлення ветеранів», який підтримується Службою академічних обмінів ФРН (DAAD) і організаторами якого виступили німецький Університет сталого розвитку м. Еберсвальде і Карпатський біосферний заповідник. Основною темою семінару було ментальне здоров'я та відновлення ветеранів війни в природному середовищі, а його метою – створення діалогу та платформи для спілкування й поглиблення співпраці. У роботі семінару, зокрема, взяли участь представники Національної психологічної асоціації України (НПА), Київської школи економіки тощо. Досвід, набутий у рамках семінару, забезпечить основу для майбутніх ініціатив та проєктів, спрямованих на реінтеграцію ветеранів і сприяння їх відновленню в постконфліктних умовах, а також зможе застосовуватися в інших регіонах, які стикаються з подібними викликами.

Карпатський біосферний заповідник бере участь в якості асоційованого партнера в реалізації міжнародного проєкту ForestConnect «На шляху до створення кліматично – орієнтованої лісової мережі для великих хижаків у Балкано-Карпатсько-Динарському регіоні». У рамках даного проєкту науковцями заповідника організовано і проведено два семінари-тренінги щодо значення екологічних коридорів у збереженні біорізноманіття, зокрема великих хижих ссавців (ведмідь, вовк, рись):

21.11.2025 р. – перший семінар-тренінг з наступним переліком тем: «Міжнародний проєкт ForestConnect – мета, цілі і засоби», «Великі хижі ссавці та збереження і відновлення зв'язності дикої природи шляхом створення екологічних коридорів», «Карпатський біосферний заповідник і його діяльність у контексті пом'якшення впливу глобальних кліматичних змін та збереження біорізноманіття», «Система SMART як потужний інструмент моніторингу в межах екокоридорів в умовах глобальних екологічних змін».

12.12.2025 р. – другий семінар-тренінг з наступним переліком тем: «Чому важлива екологічна сполучність. Значення екологічної сполучності для підтримки біорізноманіття та функціонування екосистем», «Забезпечення екологічної сполучності: наукові підходи, моніторинг, приклади», «Правові та організаційні засади створення екологічних коридорів в Україні».

Також співробітники установи були учасниками наступних подій:

- 47 сесія Комітету всесвітньої спадщини (м. Париж (Франція), 6-17 липня 2025 р.);
- Засідання Спільного комітету з управління об'єктом Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» (м. Мучне (Польща), 5–8 жовтня 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Природоохоронні території Карпат: виклики та перспективи сталого розвитку» (НПП «Гуцульщина», м. Косів, 15-16 травня 2025 р.);

- Міжнародна науково-практична конференція «Природно-заповідні території: стан, проблеми та розвиток заради майбутнього» (КНПП, м. Яремче, 2-3 липня 2025 р.);
- Конференція «Збереження біорізноманіття аборигенних видів тварин у країнах Карпатського басейну» (м. Новий Сад, Сербія, 21–22 вересня 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція «Основні завдання лісівничої науки щодо ведення лісового господарства на засадах наближеного до природи лісівництва в гірських лісах Українських Карпат» (м. Івано-Франківськ, 27 листопада 2025 р.);
- VII міжнародна науково-практична конференція "Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень" (с. Путила, Чернівецька область, 4-5 червня 2025 р.);
- V науково-практична конференція з міжнародною участю "PLANTA+. НАУКА, ПРАКТИКА ТА ОСВІТА" (м. Київ, 28-29 січня 2025 р.);
- Всеукраїнська наукова конференція "Геологічна будова та корисні копалини України" (м. Київ, 16-17 вересня 2025 р.);
- Всеукраїнська науково-практична конференція «Об'єкти природно-заповідного фонду України: сучасний стан та шляхи забезпечення ефективної їх діяльності» (м. Київ, 25-26 вересня 2025 р.);
- XXV Міжнародна науково-практична конференція «Екологія. Людина. Суспільство» пам'яті д-ра Дмитра СТЕФАНІШИНА (м. Київ, 12 червня 2025 р.);
- VII Міжнародна науково-практична конференція «Science in the modern world: innovations and challenges» (20-22 березня 2025 р.);
- II Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан та тенденції розвитку науки та освіти» (м. Дніпро, 10 лютого 2025 р.);
- XIII Міжнародна наукова конференція "Біорізноманіття та роль тварин в екосистемах" (м. Дніпро, 13-15 листопада 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція "Challenges and Opportunities in Modern Scientific Research" (м. Івано-Франківськ, 23-25 квітня 2025 р.);
- Міжнародна науково-практична конференція "Forestry Contribution to the European Green Deal: Bridges between EU and Ukrainian Educational Practices" (м. Харків, 5-6 червня 2025 р.);
- Міжнародна літня школа з дослідження пралісів "Dynamics and Development of Natural Forests in East Carpathians" (15-21 липня 2025 р.);
- IV зимові читання в Синьогорі "Охорона природи в умовах воєнного стану" (с. Стара Гута (Івано-Франківська обл.), 18-19 грудня 2025 р.);
- Семінар «Capacity building for research and protection of natural forests in Western Ukraine» (м. Брно, Чехія, 19 вересня 2025 р.);
- Науково-методичний семінар «ГІС та заповідні території» (21–24 липня 2025 р.);
- серія онлайн-тренінгів в рамках реалізації українсько-фінського проекту «Підтримка України в оцінці шкоди довкіллю та розвитку моніторингу якості води та наземного біорізноманіття» (UFEM);
- Семінар «Проблеми та перспективи моніторингу та охорони ведмеда бурого (*Ursus arctos* L.) та рисі євразійської (*Lynx lynx* L.) в контексті національного Плану дій зі збереження виду в Україні» (Верховинський НПП, 08.05.2025 р.);
- Семінар-тренінг, присвячений ролі екологічних коридорів у збереженні біорізноманіття, зокрема великих хижих ссавців у рамках проекту «На шляху до поліпшення сполучності лісів для великих хижаків у Балкансько-Карпатсько-Динарському регіоні з урахуванням глобальних кліматичних змін» (Forest Connect) (Болгарія, 21–25 липня 2025 р.);
- вебінари серії Research Smarter;

- вебінари Державної науково-технічної бібліотеки України та компанії Clarivate.
- низка онлайн-тренінгів у рамках реалізації низки міжнародних проєктів та програм (упродовж року).
- Серія навчальних семінарів і тренінгів з використання системи SMART у охороні та моніторингу за явищами природи в Карпатському біосферному заповіднику.

Упродовж звітнього року було організовано низку тренінгів зі службою охорони ПНДВ заповідника по застосуванню фотопасток в охороні та спостереженнях за дикими тваринами.

2.7. Формування фондів наукових матеріалів (поповнення колекційних матеріалів, фенотек, ценотек тощо).

До фенотеки заповідника за звітний період поступили 749 фенокартки та 3549 спостережень у програмі SMART, що стосуються фенологічних спостережень за рослинами та явищами природи, а також інформації про відбір проб води із водних об'єктів та проб снігового покриву для проведення гідрохімічного аналізу.

До бази даних SMART заповідника надійшло 7118 спостережень по тваринах. З них по: ссавцях – 4576, птахам – 1143, плазунам – 154, земноводним – 665, рибах – 213, комахам – 367.

З допомогою фотокамер SMART зроблено близько 6000 фото тварин та їх слідів. З допомогою фотопасток зроблено 154 електронних фотографій ссавців.

Науковий гербарій поповнено на 150 гербарних аркушів, фітоценотеку – 7 геоботанічними описами.

Для оформлення інформаційних стендів продовжено збір колекції зразків пошкоджень основних лісоутворюючих порід КБЗ шкідниками і хворобами лісу.

Зроблено близько 1000 електронних фотографій про види флори і фауни, цікаві та унікальні об'єкти та явища на території установи.

3. Відомості про здійснені науково-технічні заходи.

3.1. Наявність і характеристика діяльності стаціонарів, гідрометеостанцій, гідропостів, станцій фонових моніторингу тощо (у разі відсутності відмітити шляхи отримання гідрометеоданих).

На території ПНДВ КБЗ функціонує 5 метеопостів, 4 гідропости, 21 фенопункт, 61 феномаршрут, 12 свердловин для вивчення динаміки рівня ґрунтових вод та 3 гідрологічно-ботанічні стаціонари з вивчення динаміки рослинного покриву в залежності від регуляції рівня ґрунтових вод в ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. Василя Комендаря.

У 2025 році:

- Власними силами організовано поточний ремонт гідропоста на річці “Тиса” в ур. Підділ.
- Організовано відбір проб атмосферних опадів (по мірі випадання) з наступним визначенням показника рН та повний хіманаліз середніх проб (за місяць), відбір проб води із водних об'єктів та інтегральних проб снігового покриву (перед весняним сніготаненням) по всіх ПНДВ КБЗ для проведення аналітичних робіт в хімлабораторії.
- Співробітниками лабораторії екологічного моніторингу проведено поточний ремонт метеопоста в ур. Підділ Рахів-Берлибаського ПНДВ.
- Проведено обстеження басейнів форелевого господарства, відібрано проби води з басейнів та проведено їх хіманаліз. За результатами обстеження до адміністрації подано відповідний звіт.

- Організовано поточний ремонт перепадів-загат на меліоративних каналах із переплетених вербових гілок та оглеєного ґрунту для забезпечення підняття рівня ґрунтових вод в урочищі Долина нарцисів (1 шт.).
- Організовано передачу (транспортування) 60 зразків снігового покриву з 12 місць відбору (найвищі вершини КБЗ) до лабораторії Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України (м. Київ) для проведення аналізу мікрокомпонентного складу снігових вод.
- Забезпечено відбір інтегральних проб снігового покриву із найвищих гірських вершин КБЗ у період весняного сніготанення (відібрано 60 проб снігового покриву методом конверту по всьому вертикальному профілю). Відповідні проби були відібрані у починаючи із першої декади березня до першої декади травня 2025 року.
- Організовано проведення відбору проб води із водних об'єктів на постійних стаціонарних точках та інтегральних проб снігового покриву (перед весняним сніготаненням) по всіх ПНДВ КБЗ.
- Проведено плановий ремонт свердловин на наукових полігонах № 2 та № 3 у ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. В. Комендаря з чищенням поліетиленових труб від замулення. Заміну пошкоджених труб у поточному році не проведено у зв'язку з відсутністю фінансування.
- Проведено повний хіманаліз макрокомпонентного складу відібраних проб снігового покриву із найвищих гірських вершин КБЗ (рН, жорсткість, лужність, сольовий склад, загальна мінералізація, залізо загальне, нітрати, тощо), згідно відповідних методик у хімлабораторії КБЗ. Загалом проаналізовано та камерально опрацьовано 24 проби снігових вод.
- У поточному 2025 році організовано поточний ремонт гідрологічно-регуляційного шлюзу № 8 у ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. В. Комендаря, яка в останні декілька десятків років потерпає від процесів мезифікації. Підняття рівня ґрунтових вод у районі дії даних шлюзів дозволить відновити рівень популяцій вологолюбивих видів.
- Організовано відбір проб атмосферних опадів (по мірі випадання) на метеопосту Центральної садиби КБЗ з наступним визначенням показника рН та повний хіманаліз середніх проб (за місяць).
- Здійснено спільну наукову експедицію у верхів'я Мармароського масиву (жовтень 2025 року) за участі наукових співробітників та служби охорони. Під час експедиції було відібрано низку взірців ґрунту, різних видів рослин, води із водотоків та пробу води водотоків Щивірчик та Великий потік для проведення аналізу їх макро- та мікрокомпонентного складу. Наразі усі проби описано, проводиться аналіз макрокомпонентного їх складу у хімлабораторії заповідника та паралельно вказані проби підготовлено до відправки у лабораторію ІГМР ім. М.П. Семененка НАН України для проведення аналізу на мікро компонентний вміст.
- Протягом серпня 2025 року проведено комплексні маршрутні спостереження у Кевелівському ПНДВ (високогір'я Свидовецького масиву, озеро Івор). Зафіксовано відповідну фенологічну інформацію та відібрано проби води для аналізу гідрохімічного складу та ґрунту і рослинності для проведення аналізу на вміст важких металів та інших токсичних елементів. Використовуючи програму SMART зафіксовано маршрути, локалізацію точок відбору проб та об'єкти спостережень.
- Виготовлено набір мірних рейок із нанесеною відповідною мірною шкалою для гідропостів Угольського, Широколужанського та Чорногірського ПНДВ КБЗ та організовано роботи з поточного їх ремонту.

- Проведено низку польових робіт у Чорногірському, Марамороському, Богдан-Петроському та Кевелівському ПНДВ з відбору проб води із водних об'єктів для проведення гідрохімічного аналізу та проб ґрунту і рослин для проведення аналізу мікрокомпонентного складу.

- Забезпечено відбір проб води із магістрального меліоративного каналу, шурфів науково-дослідних стаціонарів №1, 2, 3 та річки Хустець у ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. В. Комендаря у основні гідрологічні фази, визначено водневий показник проведено хіманаліз сольового складу. Загалом відібрано та проаналізовано 24 проб води.

- Протягом серпня 2025 року проведено наукову експедицію в ур. Млачин (Рахів-Берлибаське ПНДВ) за участі співробітників служби охорони. Під час експедиції було відібрано низку взірців ґрунту, різних видів рослин та води із водотоків для проведення аналізу їх макро- та мікрокомпонентного складу

- Протягом липня 2025 року проведено наукову експедицію на г. Шоймул та ур. Сурупи (Рахів-Берлибаське ПНДВ) за участі співробітників служби охорони. Під час експедиції було відібрано низку взірців ґрунту, різних видів рослин та води із водотоків для проведення аналізу їх макро- та мікрокомпонентного складу.

- Обстежено частину новоприєднаних територій Кевелівського ПНДВ (п. Труфанець, п. Тростянець та полонину Стрімческа і г. В. Близниця), які належали філії Ясінянське ЛМГ (ДП Ліси України), відібрано проби води із водотоків та питних джерел для проведення визначення показника рН та їх макрокомпонентного складу. За допомогою програми SMART зафіксовано маршрути, локалізацію точок відбору проб та об'єкти спостережень.

Протягом року на метеопосту Центральної садиби КБЗ проводився відбір проб атмосферних опадів (по мірі випадання) з наступним визначенням показника рН та повний хіманаліз середніх проб (за місяць). Загалом протягом звітнього періоду було відібрано, проаналізовано та камерально опрацьовано 171 проба, а саме:

1. 52 разових проби атмосферних опадів (дощ, сніг) на метеопосту «Підділ» – визначення показника рН, нітратів;

2. 12 середніх (зібраних за місяць) проб атмосферних опадів (метеопост «Підділ») – проведення повного хіманалізу;

3. 24 інтегральні проби снігового покриву з найвищих вершин усіх ПНДВ КБЗ та прилеглих територій – проведення повного хіманалізу;

4. 78 проб поверхневих, підземних, ґрунтових вод із водних об'єктів КБЗ та деяких прилеглих територій – проведення повного хіманалізу.

Продовжувались моніторингові спостереження та камеральні опрацювання результатів аналізу з метою:

- вивчення антропогенного впливу на природні комплекси;
- дослідження хімічного складу, кислотності інтегральних проб снігового покриву в ПНДВ заповідника та прилеглих територіях;

- вивчення динаміки кислотності атмосферних опадів, снігового покриву та води в основних водотоках;

- моніторингу хімічного складу води у водотоках, атмосферних опадах, ґрунтових та підземних водах.

3.2. Характеристика наукових полігонів, постійних пробних площ.

Співробітники ботанічної лабораторії проводять дослідження як на стаціонарних, так і на тимчасових наукових полігонах.

У звітному році проведено:

- геоботанічні описи на постійних пробних площах з вивчення динаміки рослинного покриву цетрарії ісландської та родіоли рожевої під впливом антропогенного навантаження;
- геоботанічні описи облікових ділянок у Долині нарцисів, на яких проводиться вивчення видового складу та структури рослинних угруповань в залежності від зміни рівня ґрунтових вод в зоні дії шлюзу;
- повторні геоботанічні описи на пробних площах в ур. Кузій для ведення спостережень за ранньовесняними видами рослин у трав'яному ярусі букового лісу Кузійського ПНДВ;
- повторні геоботанічні описи рослинності гірських сінокісних лук на пробних площах, закладених у Рахів-Берлибаському ПНДВ.
- викошування та видалення самосіву деревних видів на деяких луках, як природоохоронний захід, направлений на збереження унікальних гірських сінокісних лук.

На колекційній ділянці проводиться спостереження за рідкісними видами рослин.

На території ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. В. Комендаря працює три гідрологічно-ботанічні стаціонари із вивчення динаміки рослинного покриву в залежності від підняття і регуляції рівня ґрунтових вод. На усіх трьох стаціонарах рівні води у створах шлюзів підняті на різні рекомендовані рівні. Це забезпечує підняття рівня ґрунтових вод на облікових ботанічних ділянках, які закладені біля кожної із свердловин на різні рівні відповідно до програми досліджень.

У заповіднику нараховується 32 постійних лісових наукових полігони. У звітному році проаналізовано їх стан, проведено польові обстеження більшості ділянок та оновлено базу даних.

Список лісових постійних пробних площ:

1) 1пр. Угольське ПНДВ, кв. 18, вид. 2. Розмір 200x500 м (10 га). Закладена спільно з працівниками Швейцарського федерального інституту лісових, снігових і ландшафтних досліджень (WSL) з метою вивчення структури і динаміки природних процесів у букових пралісах. Рік закладки – 2000-2001. Інвентаризації – 2005, 2010, 2015, 2020.

2) 2пр. Угольське ПНДВ, кв. 25, вид. 11. Розмір 80x200 м (1,6 га). Закладена у 1979 році працівниками Інституту ботаніки ім. Холодного 2007 р. – деревостан знищений суцільним вітровалом. 2019 р. – з метою вивчення природний сукцесій після вітровалів у букових пралісах відновлено пробу та проведено відповідні заміри

3) 3пр. Угольське ПНДВ, кв. 9, вид. 10. Розмір 60x115 м.(0,69 га). Мета – вивчення складу, структури та динаміки процесів у прируслових бучинах. 2012-2014 закладка проби, проведення на ній обліків деревостану, природного поновлення та мертвої деревини і геоботанічних описів, 2020 – чергова інвентаризація.

4) 4пр. Угольське ПНДВ, кв. 9, вид. 10. Розмір 80x125 м. (1 га). Мета – вивчення складу, структури та динаміки процесів у прируслових бучинах. 2012-2014 закладка проби, проведення на ній обліків деревостану, природного поновлення та мертвої деревини і геоботанічних описів, 2020 – чергова інвентаризація.

5) 5пр. Угольське ПНДВ, кв. 3, вид. 2. Розмір 50x200 м. (1 га). Мета – вивчення структури приполонинних букових природних лісів та процесів відновлення верхньої межі лісу після припинення випасання овець. 2012 – закладка проби, проведення на ній обліків деревостану, природного поновлення та мертвої деревини і геоботанічних описів.

6) 6пр. Чорногірське ПНДВ, кв. 6, вид. 30. Розмір 100x100 м (1,0 га). Мета – вивчення структури буково-ялицево-ялинових пралісів. Закладена у 1977 році працівниками Інституту ботаніки ім. Холодного. 1989 р. – чергова інвентаризація деревостану і природного поновлення. 2009 р. – чергова інвентаризація деревостану і природного поновлення

7) 7пр. Чорногірське ПНДВ, кв. 6, вид. 33. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета – вивчення структури буково-ялицево-ялинових пралісів. Закладена у 1979 році працівниками Інституту ботаніки ім. Холодного. 1989 р. – чергова інвентаризація деревостану і природного поновлення

8) 8пр. Чорногірське ПНДВ, кв. 6, вид. 32. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета – вивчення структури буково-ялицево-ялинових пралісів. Закладена у 1979 році працівниками Інституту ботаніки ім. Холодного. 1989 р. – чергова інвентаризація деревостану і природного поновлення.

9) 9пр. Чорногірське ПНДВ, кв. 2, вид. 25. Розмір 80х125 м (1,0 га). Мета – вивчення структури гірських ялинових природних лісів. Закладена у 1979 році працівниками Інституту ботаніки ім. Холодного. 1989 р. – чергова інвентаризація деревостану і природного поновлення.

10) 10пр. Кевелівське ПНДВ, кв. 9, вид.53. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета – вивчення структури гірських ялинових природних лісів. 2011- закладка ППП та проведення первинної інвентаризації. 2016, 2020 – повторна інвентаризація.

11) 11пр. Трибушанське ПНДВ, кв. 9, вид.21. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета – вивчення структури гірських ялинових природних лісів. 2013-2016 закладання пробних площ та проведення первинної інвентаризації деревостану, природного поновлення, мертвої деревини та геоботанічних описів.

12) 12пр. Трибушанське ПНДВ, кв. 9, вид.2. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета – вивчення структури гірських ялинових природних лісів. 2013-2016 закладання пробних площ та проведення первинної інвентаризації деревостану, природного поновлення, мертвої деревини та геоботанічних описів.

13) 13пр. . Трибушанське ПНДВ, кв. 9, вид.1. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета – вивчення структури гірських ялинових природних лісів. 2013-2016 закладання пробних площ та проведення первинної інвентаризації деревостану, природного поновлення, мертвої деревини та геоботанічних описів.

14) 14пр. Трибушанське ПНДВ, кв. 9, вид.19. Розмір 100х50 м (0,5 га). Мета – вивчення структури гірських ялинових природних лісів. 2013-2016 закладання пробних площ та проведення первинної інвентаризації деревостану, природного поновлення, мертвої деревини та геоботанічних описів.

15) 15пр. Трибушанське ПНДВ, кв. 9, вид.19. Розмір 50х50 м (0,25 га). Мета – вивчення структури гірських ялинових природних лісів. 2013-2016 закладання пробних площ та проведення первинної інвентаризації деревостану, природного поновлення, мертвої деревини та геоботанічних описів .

16) 1р. Діловецьке л-во ДП "Великобичківське ЛМГ" кв. 22, вид.31. (2022 – передано КБЗ в постійне користування). Розмір 100х60 м (0,6 га). Мета – вивчення структури деревостанів з участю тису ягідного. 2014 – закладання ППП та проведення первинної інвентаризації деревостану та природного поновлення та геоботанічних описів.

17) 2р. Кісвянське ПНДВ, площа – 1,5 га., кв. 7, вид. 7., ур. Кирчя. Мета – вивчення структури деревостанів сосни кедрової європейської. 2018 – закладання ППП та проведення первинної інвентаризації деревостану та природного поновлення і геоботанічних описів.

18) 1в. Марамороське ПНДВ, кв. 6, вид.23. Розмір 50х80 м (0,4 га). Вивчення ходу відновних сукцесій після вітровалів. 2014 – закладання ППП та проведення первинної інвентаризації деревостану та природного поновлення і геоботанічних описів.

19) 2в. Марамороське ПНДВ, кв. 5, вид.14. Розмір 50х50 м (0,25 га). Вивчення ходу відновних сукцесій після вітровалів. 2017 – закладання ППП та проведення первинної інвентаризації деревостану та природного поновлення і геоботанічних описів.

20) 1пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 13. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 22,9%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 84,8%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

21) 2пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 13. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. Контрольна ділянка, без вирубки. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

22) 3пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 17. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 14,0%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 43,8%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

23) 4пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 17. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 18,0%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 57,3%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

24) 5пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 13. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 21,5%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 48,5%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

25) 6пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 18. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 29,5%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 80,4 %. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

26) 7пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 18. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 29,7%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 73,8%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

27) 8пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 16. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації.

2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність -29,3%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 46,8%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

28) 9пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 16. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 16,2 %. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 19,1%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

29) 10пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 19. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. Контрольна ділянка, без вирубки. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

30) 11пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 19. Розмір 100х100 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. 2007 – вирубка маркованих дерев, інтенсивність – 17,7%. 2008-2009 – вирубка всохлих дерев, загальна інтенсивність рубки (разом з переформуванням) – 51,4%. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

31) 12пф. Чорногірське ПНДВ, кв. 10, вид. 20. Розмір 80х125 м (1,0 га). Мета досліджень – вивчення особливостей переформування монокультур ялини під впливом рубок різної інтенсивності. 2005-2006 – закладання ППП і проведення первинної інвентаризації. Контрольна ділянка, без вирубки. 2012, 2018 – чергові інвентаризації деревостану і підросту.

32) 13пф. Рахів-Берлибаське, кв.13, вид. 29 . (до 2010 року – територія ДП "Рахівське ЛДГ"). Розмір 100х100 м (1,0 га). Тип лісу – Волога буково-смерекова суяличина (D3-бк-смЯц). Площа 1,0 га, схил – ПнЗ, крутизна 250, ВНРМ – 750 м. Культури з домінуванням ялиці, посаджені на місці зрубаних буково-ялиново-ялицевих пралісів. Мета досліджень – вивчення особливостей переформування деревостанів з домінуванням ялиці білої. 2006 – закладено та зроблено первинну інвентаризацію. 2007 – вирубка дерев, створення «вікна» 10х10 м (0,01 га). 2019 – відновлення проби та повторна інвентаризація.

Лабораторією лісознавства у звітному році продовжено:

- паспортизацію лісових постійних пробних площ;
- наповнення електронного архіву матеріалів лісових постійних пробних площ.
- роботи з утримання постійних пробних площ
- проведення обліків дерев-велетнів основних лісоутворюючих порід.

4. Відомості про здійснені природоохоронні заходи на території установи ПЗФ, інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду за участю працівників установи ПЗФ.

4.1. Заходи з охорони, збереження та відтворення рідкісних і зникаючих видів грибів, рослин та тварин, рослинних угруповань та природних середовищ (оселищ), відновлювальні заходи, заходи з боротьби із шкідливими чужорідними видами рослин та тварин.

У ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. Василя Комендаря функціонує дев'ять гідрорегуляційних шлюзів на головних меліоративних каналах та шість перепадів-загат на другорядних меліоративних каналах для підняття рівня ґрунтових вод і збереження

унікальних лучно-болотних комплексів за участю рідкісних вологолюбивих видів рослин, у тому числі і популяції нарцису вузьколистого. Упродовж 2025 року відповідно до плану ППЗ на 2025 рік проведено поточний ремонт гідрорегуляційного шлюзу № 8, організовано поточний ремонт одного перепаду-загати із переплетених вербових гілок та оглееного ґрунту на меліоративних каналах. ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. В. Комендаря в останні декілька десятиріч потерпає від процесів мезифікації. Підняття рівня ґрунтових вод у районі дії шлюзів дозволить відновити рівень популяцій вологолюбивих видів.

Упродовж 2024-2025 років тривала реалізація проєкту «Знесення (демонтаж) річкових дамб водозбірного басейну Тиси та відновлення заплав для особливо цінних територій (Україна)» в рамках Open Rivers Programme. Проєкт передбачав знесення двох застарілих дамб, які перекривали течію місцевих потоків на території Марамороського та Богдан-Петроського ПНДВ; а також відновлення русла потоку Білий та спорудження захисної дамби для збереження дорожньої інфраструктури у межах Чорногірського ПНДВ. Робота отримала високу оцінку міжнародних експертів, за результатами виконання проєкт отримав Європейську нагороду European Dam Removal Award 2024.

У розсаднику декоративних і рідкісних видів заповідника проводяться роботи з вирощування рідкісних видів, включених до Червоної книги України – білотки альпійської, тису ягідного, ясена білоцвітого, клокичка перистої. На колекційній ділянці – роботи з інтродукції аспленія чорного, родіоли рожевої, сугайнику угорського, роману карпатського, ранньовесняних та осінніх ефемероїдів.

Продовжувались обстеження ділянок із заростями чужорідного виду – борщівника Сосновського (околиці с. Ділове, територія Трибушанського ПНДВ) та амброзії полинолистої (Долина нарцисів, Рахів-Берлибаське, Широколужанське та Угольське ПНДВ), у зв'язку з масовим розповсюдженням. Згідно Програми щодо методів боротьби з чужорідними видами рослин на території КБЗ і прилеглих до заповідника територіях, затвердженій 6.03.2014 р., застосовано механічні методи боротьби – викошування.

З метою отримання кількісних характеристик стану популяцій рідкісних видів тварин, у звітному році проведено обліки оленів під час гону на території всіх відділень заповідника, мисливських ссавців по першому снігу, рукокрилих на зимівлі, рідкісних та фонових видів комах, плазунів та земноводних, форелі під час нересту, маршрутні обліки саламандри.

Проведено планові обліки чисельності булавовусих лускокрилих у лісо-лучних ландшафтах Рахів-Берлибаського ПНДВ (Ц. Садиба, кв. 17 та кв. 3) та лісо-лучних ландшафтах Юлівської гори (кв. 50).

Проведені літні якісно-кількісні обліки безхребетних травостою у кв. 17, вид. 19 Рахів-Берлибаського ПНДВ методом ентомологічного косіння у період до та після сінокосіння.

З метою підтримання популяції рідкісного вразливого виду метелика пасмовця тополевого на Ц. садибі, у кв. 17 та 3 (Рахів-Берлибаське ПНДВ) було висаджено в оселища виду 10 саджанців тополі чорної ф. пірамідальна та 6 саджанців тополі білої – кормових рослин гусениць.

Проведено лабораторне розведення з яєць 6-ти видів вищих нічних лускокрилих – дубового коконопряда (*Lasiocampa quercus*), дуболистого коконопряда (*Gastropacha quercifolia*), стрічкарки блакитної (*Catocala fraxini*), бражника тополевого (*Laothoe populi*), бражника бузкового (*Sphinx ligustri*), бражника мертва голова (*Acherontia atropos*) з подальшим випуском у природні оселища КБЗ. Головною метою цього заходу є підтримка природних популяцій цих нечисленних, локально поширених, вразливих видів. Даний захід буде продовжено й у наступного році, оскільки життєвий цикл ще не завершений і триває зимова діпауза лялечок.

Проведені обстеження пошкоджених лісових насаджень за межами заповідної зони з метою визначення необхідності і доцільності проведення санітарно-оздоровчих заходів.

Продовжено реалізацію науково-практичних тем «Відтворення змішаних різновікових деревостанів Карпатського біосферного заповідника шляхом переформування монокультур ялини, як засіб адаптації лісових екосистем до кліматичних змін» та «Інвентаризація місць зростання та ренатуралізація тису ягідного на території Карпатського біосферного заповідника».

4.2. Робота в розсадниках, розплідниках, центрах відтворення та реабілітації диких тварин.

У поточному році продовжували роботи з розчистки дендропарку від захаращення у рамках Програми вдосконалення та оптимізації ландшафтного дизайну на території Центральної садиби КБЗ та підготовки альпійських гірок, рабатов і клумб центральної садиби до висадки квіткових рослин. Проведено живцювання деяких видів туй для подальшого озеленення територій і присадибних ділянок. У розсаднику рідкісних та декоративних видів висіяне насіння однорічних квітучих рослин для благоустрою центральної садиби та відділень заповідника. Проведена робота на альпійських гірках, рабатках та клумбах центральної садиби та підготовка їх до висадки квіткових рослин. Висаджено близько 25 екзотів, які вирощені у розсаднику та посіяно насіння однорічних видів. Альпійські гірки та клумби заповідника поповнили різні сорти гладіолусів, тюльпанів, нарцисів, крокусів, ірисів, гортензій.

Для благоустрою Рахівського ЗСОО № 2 та Великоугольського ліцею з розсадника рідкісних і декоративних видів КБЗ видано 40 саджанців декоративних видів дерев і кущів.

Упродовж вегетаційного періоду проводився догляд за сіянцями тису ягідного у спеціальному дослідному розсаднику на території Центральної садиби.

5. Інформація про діяльність наукової (вченої) або науково-технічної ради установи ПЗФ.

У звітному році проведено 5 засідань Науково-технічної ради Карпатського біосферного заповідника (13.03.2025, 27.05.2025, 25.08.2025, 08.12.2025, 23.12.2025), на яких розглядали наступні питання:

Засідання НТР № 1, 13.03.2025 р.:

1. Про результати роботи зоологічної лабораторії Карпатського біосферного заповідника за останні п'ять років і плани на майбутнє (Довганич Я.О., завідувач зоологічної лабораторії).

2. Про підсумки проведення природоохоронних заходів у Карпатському біосферному заповіднику у 2024 році та затвердження плану природоохоронних заходів на 2025 рік (Годван П.П., начальник планово-економічного відділу).

3. Про погодження інших рубок на території Карпатського біосферного заповідника та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2025 році (Регуш В.В., начальник відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів).

4. Різне:

- Про Програму досліджень великих хижих ссавців у Карпатському біосферному заповіднику (2025-2028 рр.) (Довганич Я.О., завідувач зоологічної лабораторії).

- Про підготовку до друку монографії Богдани Москалюк, Євгенії Мелеш «Високогірні види роду *Gentiana* L. у флорі Українських Карпат: сучасний стан, популяції та наукові основи їх охорони» (Москалюк Б.І., к.б.н., начальниця редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань).

Засідання НТР № 2, 27.05.2025 р.:

1. Про результати рекреаційної діяльності на території Карпатського біосферного заповідника у 2024 році та плани на 2025 рік (Колачук І.Ю., начальниця відділу рекреації).

2. Про погодження заходів з поліпшення санітарного стану лісів шляхом проведення вибірково-санітарних рубок на території Карпатського біосферного заповідника та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2025 році (Щерба В.М., заступник начальника відділу державної охорони ПЗФ).

3. Про погодження заходів з поліпшення санітарного стану лісів шляхом проведення вибірково-санітарних рубок на території Свидовецького лісництва (територія без вилучення) Рахівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України» та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2025 році (Кузьмінський Р.А., начальник відділу державної охорони ПЗФ, в.о. заступника директора-головного природознавця).

4. Про вплив прикордонної загрози на пересування диких тварин (Довганич Я.О., завідувач зоологічної лабораторії).

5. Про рішення, які розглядалися на бюро Ради (Козурак А.В., с.н.с. ботанічної лабораторії, секретар НТР).

6. Різне:

- Про наміри здійснювати рекреаційну діяльність біля водоспаду Труфанець у Кевелівському ПНДВ Карпатського біосферного заповідника з встановленням тимчасових споруд та використанням території (Сас Ю.Ю., фізична особа-підприємець, керівник ТПЦ Рахівського району та туристичного центру «Рахівська Гуцульщина»; Колачук І.Ю., начальниця відділу рекреації).

- Про внесення змін до штатного розпису лабораторії лісознавства (Беркела Ю.Ю., к.ф.-м.н., начальник відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці).

- Про погодження проведення інших рубок на території Квасівського лісництва Рахівського надлісництва філії «Карпатський лісовий офіс» ДП «Ліси України» та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2025 році (Кузьмінський Р.А., начальник відділу державної охорони ПЗФ, в.о. заступника директора-головного природознавця).

- Про погодження проведення інших рубок на території Карпатського біосферного заповідника та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2025 році (Кузьмінський Р.А., начальник відділу державної охорони ПЗФ, в.о. заступника директора-головного природознавця).

Засідання НТР № 3, 25.08.2025 р.:

1. Про внесення змін до персонального складу Науково-технічної ради Карпатського біосферного заповідника (Рибак М.П., директор, голова НТР).

2. Про погодження переліку наукових підрозділів та посад Карпатського біосферного заповідника (Рибак М.П., директор, голова НТР).

3. Про затвердження результатів конкурсу на заміщення вакантних посад наукових працівників (Гамор Ф.Д., д.б.н., проф., заступник директора з наукової роботи, перший заступник голови НТР).

4. Про підготовку до друку наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України» № 1 (10) 2025 (Гамор Ф.Д., д.б.н., проф., заступник директора з наукової роботи, перший заступник голови НТР).

5. Про внесення змін до П'ятирічного плану заходів Карпатського біосферного заповідника на 2024-2028 рр., затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 14.10.2024 № 1271 (Колачук І.Ю., начальниця відділу рекреації)

6. Про погодження заходів з поліпшення санітарного стану лісів шляхом проведення вибірково-санітарних рубок на території Карпатського біосферного заповідника та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2025 році (Щерба В.М., заст. начальника відділу служби державної охорони ПЗФ).

7. Різне:

- Про погодження підписання Меморандуму про співпрацю (Довганюк Т.Д., провідний юрисконсульт юридичного сектору)

Засідання НТР № 4, 08.12.2025 р.:

1. Про розгляд розробленого Проекту «Внесення змін до Проекту організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 26.07.2019 № 271 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 14.10.2024 № 1271)» (Мілехін П.О., к.с.-г.н., завідувач Центру природно-заповідного фонду та екомережі Інституту екологічного відновлення та розвитку України, керівник робочої групи з розробки Проекту).

2. Про погодження рубок переформування на території Карпатського біосферного заповідника та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2026 році (Кузьмінський Р.А., в. о. заступника директора-головного природознавця, начальник відділу служби державної охорони ПЗФ; Кабаль М.В., завідувач лабораторії лісознавства).

3. Про погодження рубок догляду на території Карпатського біосферного заповідника та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2026 році (Кузьмінський Р.А., в. о. заступника директора-головного природознавця, начальник відділу служби державної охорони ПЗФ).

4. Різне:

- Про затвердження результатів конкурсу на заміщення вакантних посад наукових працівників (Беркела Ю.Ю., к.ф.-м.н., начальник відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці).

- Про погодження робіт по телеметрії рисі у Карпатському біосферному заповіднику від WWF-Україна (Довганич Я.О., завідувач зоологічної лабораторії).

Засідання НТР № 5, 23.12.2025 р.:

1. Про підсумки виконання науково-дослідних робіт у 2025 році та розгляд плану заходів з наукової та науково-технічної діяльності Карпатського біосферного заповідника на 2026 рік (Беркела Ю.Ю., к.ф.-м.н., начальник відділу науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці).

2. Про підсумки екологічної освітньо-виховної роботи у 2025 році та розгляд плану еколого-освітніх заходів Карпатського біосферного заповідника на 2026 рік (Бундзяк В.В., заступник директора).

3. Про рекомендацію до друку видання книги Федора Гамора «Тернистим шляхом до сталого розвитку. Монографічний цикл наукових та науково-популярних публікацій з нагоди 75-річчя автора» (Москалюк Б.І., к.б.н., начальниця редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань).

4. Про вплив антропогенного навантаження (збір лікарської сировини) на високогірні фітоценози за участі цетрарії ісландської (Волощук М.І., к.б.н., завідувач ботанічної лабораторії).

5. Про розгляд проєкту ліміту на використання природних ресурсів у межах Карпатського біосферного заповідника на 2026 рік у науково-дослідних цілях (Регуш В.В., начальник відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів).

6. Про загальне використання природних ресурсів у межах Карпатського біосферного заповідника для випасання худоби та сінокошіння у 2026 році (Регуш В.В., начальник відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів).

7. Про річний план заходів Карпатського біосферного заповідника на 2026 рік (Регуш В.В., начальник відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів).

8. Про рішення, які розглядалися на бюро Ради та план роботи Науково-технічної ради Карпатського біосферного заповідника на 2026 рік (Козурак А.В., с.н.с. ботанічної лабораторії, секретар НТР).

9. Різне:

- про використання GPS-нашійників у дослідженнях вовків на території Карпатського біосферного заповідника (Довганич Я.О., завідувач зоологічної лабораторії).

- про проведення інших рубок на території Карпатського біосферного заповідника та включення їх до ліміту на використання природних ресурсів у 2026 році (Кузьмінський Р.А., начальник відділу служби державної охорони ПЗФ).

6. Інформація про фінансування, приладове та господарське забезпечення наукової діяльності.

У 2025 році оплата праці співробітників здійснювалася з фонду заробітної плати згідно штатного розпису.

На проведення робіт, передбачених розділом 2 «Науково-дослідні роботи. Організація моніторингу» плану природоохоронних заходів, використано за пунктом 1 «Ведення та видання Літопису природи» 2000 грн. на підготовку та видання 5-ти примірників чергового 47 тому Літопису природи Карпатського біосферного заповідника за 2024 р.

За пунктом 5 «Підготовка та видання наукових збірників та праць» видано науковий збірник «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України» (№ 1(10), 2025), вартість – 14 990 грн.

Також було видано науково-популярний журнал «Зелені Карпати» (№ 1, 2024 р.), вартість – 66900 грн.

Видання матеріалів Міжнародного "круглого столу" «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та Протоколів до неї (3 жовтня 2024 року, м. Рахів, Україна)» здійснено за фінансової підтримки Закарпатської обласної ради та Закарпатської обласної військової адміністрації у рамках

природоохоронного заходу «Проведення науково-технічних конференцій і семінарів, організація виставок та інших заходів щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища, видання поліграфічної продукції з екологічної тематики» Програми охорони навколишнього природного середовища Закарпатської області на 2025-2026 роки.

Видання книги «Концепція біосферних резерватів ЮНЕСКО. Історія та особливості впровадження в різних країнах світу» здійснено за рахунок мецената.

Фінансування закупівель матеріалів та оплати послуг за іншими пунктами плану природоохоронних заходів було припинено через обмеження витрат державного бюджету під час воєнного стану.

Для зимового і літнього моніторингу ссавців Франкфуртське зоологічне товариство (ФЗТ, Німеччина) надало 200 шт. батарейок та 5 флешок для фотопасток.

Карпатський біосферний заповідник отримав від ЮНЕСКО важливу міжнародну технічну допомогу — комплект сучасного наукового обладнання для підсилення моніторингових досліджень та управління природними територіями. 20 листопада 2025 року між КБЗ та Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) було підписано Угоду та складено Акт приймання-передачі обладнання, відповідно до яких усе майно передано у власність Україні на безповоротній та безоплатній основі. Загальна вартість обладнання — 21 907,79 доларів США. До переліку отриманого входять: автоматичні метеостанції Vantage Pro 2 з річним доступом до онлайн-архівів даних; насосні станції та генератори для польових робіт; багатофункціональний принтер Canon і сканер EPSON для цифрового опрацювання матеріалів; сучасний комп'ютер з монітором та комплект аксесуарів; витратні матеріали для роботи обладнання. Це обладнання дозволить: суттєво підсилити кліматичний та екологічний моніторинг; покращити аналіз наукових даних і швидкість обробки інформації; забезпечити якісну підготовку матеріалів для наукових, управлінських та міжнародних програм; зміцнити спроможність КБЗ виконувати місію біосферного резервату ЮНЕСКО.

Також матеріали, необхідні для проведення, зокрема, і науково-дослідних робіт, були передані упродовж року від Франкфуртського зоологічного товариства та ГО «Дунайсько-Карпатська програма».

7. Міжнародне співробітництво установи ПЗФ.

7.1. Відомості про працівників установи ПЗФ, що уповноважені на міжнародне співробітництво (підрозділ установи ПЗФ, найменування закінченого вищого навчального закладу, рік його закінчення, спеціальність, стаж роботи у науковій сфері та в установі ПЗФ, знання іноземних мов).

У структурі Карпатського біосферного заповідника діє відділ науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці, який здійснює організаційне забезпечення міжнародного наукового співробітництва установи.

Також до міжнародної співпраці залучаються інші науковці заповідника, які володіють іноземними мовами.

Уповноваженою особою на здійснення координації міжнародного наукового співробітництва визначено заступника директора з наукової роботи Гамора Ф.Д. (Ужгородський державний університет, рік закінчення — 1974 р., спеціальність — біологія, стаж роботи у науковій сфері та в установі — 38 років).

7.2. Участь установи ПЗФ у міжнародних програмах, грантах, проектах (їх назви та учасники, стан виконання, результати).

25 січня 2025 р. Карпатський біосферний заповідник взяв участь в онлайн-консультації із підготовки нової Стратегії та Плану дій Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ). Проект під назвою Ханчжоуської Стратегії та Плану дій для Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ) та її Світової мережі біосферних резерватів на 2026-2035 рр. спрямовані на підтримку держав-членів та зацікавлених сторін у вирішенні основних глобальних викликів через Програму МАВ та Світову мережу біосферних резерватів.

З 21 по 23 травня 2025 р. в м. Гранада, Іспанія проходили заходи присвячені відзначенню 60-ї річниці Європейського Диплому для природоохоронних територій, в рамках яких також було організовано круглий стіл для керівників природоохоронних територій, нагороджених Дипломом та обмін досвідом з відвіданням Національного парку Сьєрра-Невада. Делегація КБЗ, на чолі з директором Рибак М.П., взяла активну участь в усіх складових частинах програми. В теоретичній частині було представлено спільну доповідь на тему «Заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату в Карпатському біосферному заповіднику». На завершення було обговорено підсумки заходу та зачитано текст пропонуваної до прийняття Гранадської Декларації.

Забезпечено підготовку та подачу до Ради Європи річного звіту установи по Європейському диплому для природоохоронних територій та уточнення інформації відповідної бази даних.

У 2025 році завершилася реалізація міжнародного проекту «Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги» (у рамках програми ЕС LIFE), який ставив за мету посилення захисту пралісів та давніх лісів у Європі, опираючись на окремі території об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО. Проект був розрахований на 5 років (2021-2025) і об'єднував 16 установ та організацій із восьми європейських країн. Серед них: університети, природоохоронні території, наукові заклади, громадські організації тощо. До країн-учасниць проекту належать Австрія, Болгарія, Словенія, Україна, Бельгія, Чехія, Німеччина та Італія, а координатором виступає Фонд Сонянського лісу (SOFO) із Бельгії. Україну в проекті представляв Карпатський біосферний заповідник. Даний проект був одночасно і науковим, і природоохоронним, і промоційним, оскільки в його рамках напрацьовано практичні рекомендації зі збереження старовікових лісів, зроблено оцінку їх екосистемних послуг, а також розроблено і впроваджено комунікаційні стратегії з метою підвищення обізнаності населення щодо важливості та цінності старовікових лісів і пралісів.

Проект програми Erasmus+ TransLearnN – «Трансформаційна мережа навчання для стійкості – надання можливості українській вищій освіті забезпечити сталу та надійну реконструкцію (післявоєнної) України» (Transformational Learning Network for Resilience – Enabling Ukrainian higher education to ensure a sustainable and robust reconstruction of (post-war) Ukraine), завершився проведенням фінальної події «Літній табір та фінальна конференція», з 22 по 26 вересня 2025 року, в с. Татарів Івано-Франківської області. В рамках заходу було організовано виїзний день на території КБЗ з екскурсійною програмою в с. Кваси. На території центральної садиби КБЗ директор привітав учасників та представив презентацію про діяльність установи і досвід співпраці з громадами, також було заслухано низку презентацій учасників. Для студентів ЗВО було проведено екскурсії екостежкою «До мінерального джерела» та до Музею екології гір.

У рамках проекту «На шляху до поліпшення сполучності лісів для великих хижаків у Балкансько-Карпатсько-Динарському регіоні з урахуванням глобальних кліматичних змін»

(Forest Connect) (“Towards a Climate-smart Forest Connectivity for Large Carnivores in the Balkan-Carpathian Region”)), який ставить за мету збереження популяцій ведмеда, рисі та вовка у Південно-Східній Європі, здійснено низку заходів. Серед них: створення «дикого» саду шляхом висаджування дикорослих плодових дерев на післялісовій луці площею близько 1 га на території Марамороського ПНДВ; участь у низці онлайн зустрічей, присвячених різним аспектам реалізації проєкту; участь у науково-практичному семінарі, який проходив з 21 по 25 липня у містах Вратца, Белоградчик і Софія (Болгарія), де ознайомилися з кращими практиками щодо підтримки популяцій великих хижих ссавців (ВХС), взяли участь у засіданнях кількох робочих груп і представили доповідь про стан популяцій ВХС на території Карпатського біосферного заповідника; розчистка шляхом викошування трьох ділянок післялісових лук, які знаходяться в стані активного заростання деревно-чагарниковою рослинністю, загальною площею близько 2 га на територіях Марамороського і Рахів-Берлибаського ПНДВ. Також науковцями заповідника організовано і проведено два семінари-тренінги щодо значення екологічних коридорів у збереженні біорізноманіття, зокрема великих хижих ссавців (ведмідь, вовк, рись):

21.11.2025 р. – перший семінар-тренінг з наступним переліком тем: «Міжнародний проєкт ForestConnect – мета, цілі і засоби», «Великі хижі ссавці та збереження і відновлення зв'язності дикої природи шляхом створення екологічних коридорів», «Карпатський біосферний заповідник і його діяльність у контексті пом'якшення впливу глобальних кліматичних змін та збереження біорізноманіття», «Система SMART як потужний інструмент моніторингу в межах екокоридорів в умовах глобальних екологічних змін».

12.12.2025 р. – другий семінар-тренінг з наступним переліком тем: «Чому важлива екологічна сполучність. Значення екологічної сполучності для підтримки біорізноманіття та функціонування екосистем», «Забезпечення екологічної сполучності: наукові підходи, моніторинг, приклади», «Правові та організаційні засади створення екологічних коридорів в Україні».

Також упродовж року реалізовано всі основні заходи проєкту Служби академічних обмінів ФРН (DAAD) «Природа для стійкості – біосферна мережа для відновлення ветеранів» (Nature for Resilience – a biosphere network for veteran recovery), головний партнер – Університет сталого розвитку, м. Еберсвальде, Німеччина. З 17 по 21 червня 2025 р. наукові працівники установи долучилися до навчальної екскурсії у Румунії за участю німецьких, українських та молдовських студентів і колег. Програма включала відвідання території Національного парку Semenici – Cheile Carasului та складової частини Об'єкта Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» Izvoarele Nerei. В рамках заходу відбулося підведення підсумків практичного навчання з проведенням обговорень та порівнянь різних підходів до лісівництва та природоохоронних практик. Представники установи були долучені до спільного викладання навчального курсу: «Збереження та розвиток старовікових та пралісових лісових екосистем», як експерти з природоохоронної діяльності та менеджменту біосферних резерватів. Із 27 по 31 жовтня 2025 року працівники заповідника організували і провели міжнародний семінар в рамках цього проєкту у м. Рахів. Основною темою семінару було ментальне здоров'я та відновлення ветеранів війни в природному середовищі, а його метою – створення діалогу та платформи для спілкування й поглиблення співпраці. У роботі семінару, зокрема, взяли участь представники Національної психологічної асоціації України (НПА), Київської школи економіки тощо. Досвід, набутий у рамках семінару, забезпечить основу для майбутніх ініціатив та проєктів, спрямованих на реінтеграцію ветеранів і сприяння їх відновленню в

постконфліктних умовах, а також зможе застосовуватися в інших регіонах, які стикаються з подібними викликами.

Нещодавно отримано підтвердження про те, що в рамках програми DAAD погоджено до фінансування у 2026 році нового міжнародного проєкту за участі Карпатського біосферного заповідника – «Конвівіальне майбутнє – як охороняти природу разом у часи війни, кліматичних і суспільних викликів» (Convivial Futures – Exploring convivial conservation amid war, climate and societal crises), головний партнер – Університет сталого розвитку, м. Еберсвальде, Німеччина. Серед запланованих заходів: надання дослідницьких стипендій, семінар у Німеччині, навчальна екскурсія до Молдови за участю німецьких, українських та молдовських студентів і колег.

Упродовж 2024-2025 років тривала реалізація проєкту «Знесення (демонтаж) річкових дамб водозбірного басейну Тиси та відновлення заплав для особливо цінних територій (Україна)» в рамках Open Rivers Programme. Проєкт передбачав знесення двох застарілих дамб, які перекривали течію місцевих потоків на території Марамороського та Богдан-Петроського ПНДВ; а також відновлення русла потоку Білий та спорудження захисної дамби для збереження дорожньої інфраструктури у межах Чорногірського ПНДВ. Робота отримала високу оцінку міжнародних експертів, за результатами виконання проєкт отримав Європейську нагороду European Dam Removal Award 2024.

Працівники наукових підрозділів брали участь у розробці низки аплікаційних форм для залучення нових наукових і природоохоронних проєктів.

7.3. Участь установи ПЗФ у підготовці/виконанні міжнародних угод (договорів, конвенцій тощо).

30 січня 2025 року представники установи взяли участь в онлайн-зустрічі експертної мережі Карпатської конвенції «Освіта для сталого розвитку». На зібранні розглянуто деякі підсумки роботи Секретаріату Карпатської конвенції із реалізації проєктів в цьому напрямку в 2024 році та плани на 2025 рік.

28-29 квітня 2025 р. у Братиславі, на 10-му засіданні Робочої групи Карпатської конвенції зі сталого управління лісами, за участі представників урядів України, Польщі, Угорщини, Румунії, Словаччини, Сербії та Чехії розглянуто широке коло проблем пов'язаних із виконанням Протоколу «Про стале управління лісами». На засіданні представлено Звіт про результати роботи в рамках Карпатської конвенції щодо впровадження вимог Протоколу зі сталого управління лісами. Представниками заповідника презентовано діяльність установи, а також результати засідання Міжнародного круглого столу «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та Протоколів до неї», який відбувся у Рахові у жовтні 2024 р.

З 9 по 11 вересня 2025 року в місті Братислава, на базі факультету соціальних і економічних наук Університету Коменського, проходив Форум Карпатикум-2025 (Forum Carpaticum) – регіональна наукова та політично-орієнтована конференція, яка проводиться раз на два роки і організовується дослідницькою мережею «Наука для Карпат» (S4C), що є філією Карпатської конвенції, секретаріат якої розміщений у Віденському офісі ЮНЕП. Дана конференція об'єднує дослідників, громадянське суспільство та політиків для вирішення проблем сталого розвитку в Карпатському регіоні шляхом міждисциплінарних та трансдисциплінарних досліджень, інклюзивного політичного діалогу та міжсекторальної співпраці. Темою цьогорічної конференції було «Підсумки та побудова партнерства для сталого розвитку гірських і сільських територій». Установу на заході представляли заступник директора Ф. Гамор та в. о. начальника відділу І. Йонаш. На сесіях «Важливість

приороорієнтованих рішень у сталому розвитку гірських територій: трансдисциплінарний підхід» та «Збереження Карпатського пасторалізму» презентували дві доповіді: «Карпатський біосферний заповідник – ініціатор прийняття та промотор впровадження Карпатської конвенції» й «Пасторальне господарство та проблеми збереження біологічного різноманіття в Українських Карпатах». Також до заходу було залучено і представників Ясінянської громади.

Національний експерт Комітету Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО, заст. начальника відділу НДР та міжнародної співпраці Карпатського біосферного заповідника В.Ф. Покинйчереда упродовж звітнього періоду здійснював оцінку номінаційних досє потенційних природних об'єктів Всесвітньої Спадщини, а також опрацювання інших документів за дорученням Міндовкілья.

Упродовж 6-17 липня 2025 року, у штаб-квартирі ЮНЕСКО, що в м. Парижі (Франція), відбулася 47-а сесія Комітету всесвітньої спадщини (КВС). На сесії наша держава була представлена офіційною делегацією, до складу якої входив В.Ф. Покинйчереда. У рамках сесії розглядався стан збереження серійного транснаціонального об'єкта «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Щодо України в документі зазначено серйозні ризики, як прямі, так і опосередковані, пов'язані зі збереженням складових частин на території нашої держави у зв'язку з військовою агресією росії. У рамках інформаційного блоку представник КБЗ підготував аналітичні матеріали, які стосувалися небезпечних ситуацій, що склалися в російських об'єктах всесвітньої природної спадщини. Цьогоріч було розглянуто 32 номінації на включення до Списку всесвітньої спадщини. У рамках їх обговорення В. Покинйчереда підготував аналітичні матеріали, які лягли в основу виступів представників української делегації. За підсумками роботи 47-а сесії КВС список всесвітньої спадщини поповнився 26-ма новими об'єктами – 21 за культурними критеріями, 4 за природними та 1 за змішаними. Також 2 існуючих об'єкти були значно розширені. Таким чином, на сьогодні у списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО перебуває 1248 об'єктів зі 170 країн світу.

5-8 жовтня 2025 р. працівники Карпатського біосферного заповідника узяли участь у засіданні Спільного комітету з управління (СКУ) об'єктом Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Воно проходило в м. Мучне (Польща) на межі з територією Бещадського національного парку. Порядок денний засідань включав широке коло питань, які в першу чергу стосувалися управління об'єктом Спадщини і співпраці країн-учасниць для обміну досвідом та кращими практиками. Серед них: обговорення рішень Комітету у справах всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО; періодична звітність; огляд міжнародних проєктів, які реалізуються на базі складових частин об'єкта Спадщини; поточні плани щодо нового розширення транснаціонального об'єкта, тощо. Окрім камеральної частини, в рамках засідання СКУ організовано екскурсію територією національного парку з відвідуванням окремих складових частин Пан'європейського об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО і відвідування еколого-освітнього осередку в м. Устрики-Долішні.

7.4. Закордонні відрядження працівників установи ПЗФ (мета, країна відрядження, результат, пропозиції).

Працівники заповідника взяли участь у наступних заходах:

- 10-те засідання Робочої групи Карпатської конвенції зі сталого управління лісами (28–29 квітня 2025 р., м. Братислава, Словаччина) – Гамор Ф.Д., Йонаш І.Д.;
- Конференція «Форум Карпатикум – 2025» (Forum Carpaticum) (9–11 вересня 2025 р.,

м. Братислава, Словаччина) – Гамор Ф.Д., Йонаш І.Д.;

- відзначення 60-ї річниці Європейського Диплому для природоохоронних територій та Круглий стіл для керівників природоохоронних територій, нагороджених даним Дипломом (20–25 травня 2025 р., м. Гранада, Іспанія) – Рибак М.П., Йонаш І.Д., Покинйчереда В.Ф.;

- навчальна практика для студентів Університету сталого розвитку м. Еберсвальде (Німеччина) (17–21 червня 2025 р., Румунія) – Йонаш І.Д., Покинйчереда В.Ф.;

- 47-та сесія Комітету Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО (6–17 липня 2025 р., м. Париж, Франція) – Покинйчереда В.Ф.;

- Міжнародний семінар-тренінг в рамках проєкту «На шляху до поліпшення сполучності лісів для великих хижаків у Балкансько-Карпатсько-Динарському регіоні з урахуванням глобальних кліматичних змін» (Forest Connect) (21-25 липня 2025 р., Болгарія) – Довганич Я.О., Покинйчереда В.Ф.;

- Засідання Спільного комітету з управління об'єктом всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» (5-8 жовтня 2025 р., м. Мучне, Польща) – Кузьмінський Р.А., Йонаш І.Д., Покинйчереда В.Ф.;

Результати закордонних відряджень були заслухані на нарадах, а також висвітлені в газетах «Вісник Карпатського біосферного заповідника, журналі «Зелені Карпати», соцмережах та на вебсайті установи.

7.5. Іноземні відвідувачі на території установи ПЗФ (країна, установа/організація, мета, результат).

У зв'язку із запровадженням в Україні воєнного стану перебування іноземних відвідувачів на території установи було обмеженим.

У Карпатському біосферному заповіднику на Мармароському гірському хребті (схили гори Поп Іван) у липні 2025 р. працювала міжнародна літня школа «Динаміка та розвиток природних лісів у Східних Карпатах» ("Dynamics and development of natural forests in East Carpathians"). Цей захід організовано науковцями університету імені Грегора Менделя в Брно (Чехія) для дослідження букових, мішаних ялиново-ялицево-букових пралісів. У роботі літньої школи брали участь науковці і студенти Університету Менделя в Брно, Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, Національного лісотехнічного університету України (м. Львів), Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (м. Івано-Франківськ), Сумського національного аграрного університету за фінансової підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки та сприяння Nadace Partnerství та адміністрації Карпатського біосферного заповідника. Саме з Мармароських гір починається історія заповідання гірської дикої природи Східних Карпат, де на початку XX століття було створено перші заповідні території. У 1930-х роках тут працювали такі чехословацькі вчені, як Алоїз Златнік, Мілош Дейл та багато інших, і було закладено серію наукових полігонів. Спостереження за змінами, які відбулися протягом ста років у цих гірських природних комплексах є надзвичайно актуальними. Відбувся обмін досвідом щодо проведення комплексних досліджень. Закладено основи для подальшої міжнародної співпраці у дослідженні унікальних пралісів. Підготовлено та підписано Меморандум про взаєморозуміння між КБЗ та Факультетом лісового господарства та деревообробки Університету Менделя в Брно.

З 12 по 20 жовтня 2025 р. проведено навчальну екскурсію для групи з 13 студентів Університету сталого розвитку Еберсвальде (Німеччина). В рамках програми учасникам було представлено деякі природні та культурні цікавинки регіону, зроблено піші переходи

Свидовецьким та Чорногірським масивами, а також відвідано Угольсько-Широколужанський масив, як найбільшу територію суцільних пралісів у Європі.

8. Інформація про надані платні послуги, пов'язані з науково-дослідницькою діяльністю з охорони, відтворення та раціонального використання природних ресурсів, проведенням експертиз та лабораторних аналізів.

У 2025 році Карпатський біосферний заповідник надав НПП «Гуцульщина» наступні платні послуги: «Аналіз та погодження обґрунтування щодо отримання лімітів на використання природних ресурсів для всіх видів рубок, крім суцільно-санітарних» (загальна вартість – 4410 грн.); «Аналіз та погодження обґрунтування щодо отримання лімітів на вилучення в наукових цілях ресурсів рослинного світу, в т.ч. грибів (за винятком видів, що занесені до Червоної книги України), в т. ч. для формування колекцій, поповнення гербарних фондів та ін.» та «Аналіз та погодження обґрунтування щодо отримання лімітів на вилучення в наукових цілях ресурсів тваринного світу (за винятком видів, що занесені до Червоної книги України), в т. ч. для формування колекцій, поповнення наукових фондів та ін.» (загальна вартість – 1323 грн.).

9. Пропозиції щодо вдосконалення наукової та науково-технічної діяльності установи ПЗФ, поліпшення охорони, збереження та відтворення рідкісних і зникаючих видів грибів, рослин та тварин, рослинних угруповань та природних середовищ (оселищ), відновлення порушених екосистем, боротьби із шкідливими чужорідними видами рослин та тварин, використання методик та методів наукових досліджень.

Актуальною залишається проблема забезпечення працівників польовим одягом, взуттям та відповідним обладнанням та спорядженням. Для ефективної роботи працівників наукових та інших підрозділів у польових умовах необхідно продовжити роботи з приведення в належний стан лісових будинків.

Для покращення роботи лабораторії лісознавства необхідно посилити її матеріально-технічну базу, а саме закупити дрон з мультиспектральною камерою (DJI Mavic 3M Enterprise Multispectral EU) та прилад для наземного лазерного 3D сканування, а також відповідне програмне забезпечення.

З метою покращення показників Карпатського біосферного заповідника при оцінюванні результатів його наукової діяльності та для опублікування основних наукових результатів дисертацій здобувачами наукових ступенів та досліджень претендентів на присвоєння вчених звань, необхідно розглянути питання щодо включення періодичного наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України» до Переліку наукових фахових видань України.

Начальникам ПНДВ слід постійно звертати увагу на ведення щоденників інспекторами, а також на кількісну і, особливо, якісну складову поданої до лабораторій первинної наукової інформації. Необхідно провести у наступному році з майстрами та інспекторами ПНДВ навчання щодо дотримання методики відбору проб. Співробітникам наукових підрозділів необхідно частіше проводити навчання (бажано у польових умовах) з інспекторами ПНДВ.

Для відновлення гідрологічного режиму ПНДВ «Долина нарцисів» ім. проф. Василя Комендаря слід продовжувати влаштування гідроспоруд на водотоках та річці Хустець, що дозволять підняти рівень ґрунтових вод і зберегти лучно-болотні комплекси з участю рідкісних видів рослин, у тому числі і нарцису вузьколистого.

Для збереження унікальних лучних екосистем з участю значної кількості рідкісних видів рослин та оселищ, слід підтримувати традиційні види господарювання (сінокосіння, помірне випасання худоби, тощо), що є важливими природоохоронними заходами.

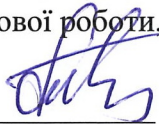
Для боротьби з чужорідними видами рослин, зокрема борщівника Сосновського, гірчака сахалінського, у місцях поширення слід застосовувати механічні методи – викопування кореневищ, багаторазове викошування надземної частини рослин тощо.

Начальник відділу
науково-дослідної роботи
та міжнародної співпраці

Ю.Ю. Беркела

ПОГОДЖУЮ
Заступник директора
з наукової роботи, д.б.н., проф.

Ф.Д. Гамор

« 19 » грудня 2025 р.